

**T.C.
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI**

**SOSYAL DEVLET İLKESİ BAĞLAMINDA
DEVLET YARDIMLARININ ANALİZİ: 2002
SONRASI ANTAKYA ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Şeyma ZEYBEK**

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Veysel EREN**

Hatay-2019

ONAY

ŞEYMA ZEYBEK tarafından hazırlanan “**SOSYAL DEVLET İLKESİ BAĞLAMINDA DEVLET YARDIMLARININ ANALİZİ: 2002 SONRASI ANTAKYA ÖRNEĞİ**” adlı bu çalışma jüri tarafından lisansüstü öğretim yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği / oyçokluğu ile **KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALINDA YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

20/02/2019

Jüri Üyeleri	İmza
Prof. Dr. Veysel EREN (Tez Danışmanı - Başkan)	
Doç. Dr. Ayşe Aslı SEZGİN (Üye)	
Doç. Dr. Mehmet DURUEL (Üye)	

Şeyma ZEYBEK Tarafından Hazırlanan “**Sosyal Devlet İlkesi Bağlamında Devlet Yardımlarının Analizi: 2002 Sonrası Antakya Örneği**” adlı tez çalışmasının yukarıda imzaları bulunan jüri üyelerince kabul edildiğini **onaylarım**.

Enstitü Müdürü

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezde yer alan bilgilerin tamamının akademik kurallara ve etik ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Söz konusu kural ve ilkelerin gereği olarak tezde yararlandığım eserlerin tamamına uygun bir şekilde atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. **20.02.2019**

Seyma ZEYBEK

ÖNSÖZ

Bu tez çalışmasında Türkiye’de ve Antakya’da 2002 sonrası devlet yardımları sosyal devlet ilkesi bağlamında incelenmek istenmiştir. Çeşitli kurumlar vasıtasıyla yapılan yardımlar tablolar eşliğinde sunulmuş ve analiz edilmeye çalışılmıştır.

Çalışma konusunun belirlenmesinde ve çalışmanın hazırlanma sürecinin her aşamasında bilgilerini, tecrübelerini ve zamanını esirgemeyerek bana her fırsatta yardımcı olan değerli hocam Prof. Dr. Veysel EREN’e teşekkürü bir borç bilirim.

Ve son olarak beni bu günlere getiren, maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen her zaman yanımda olan sevgili aileme ve eşime teşekkürlerimi sunarım.

SOSYAL DEVLET İLKESİ BAĞLAMINDA DEVLET YARDIMLARININ ANALİZİ: 2002 SONRASI ANTAKYA ÖRNEĞİ

Şeyma ZEYBEK

Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2019

Danışman: Prof. Dr. Veysel EREN

ÖZET

Dünyada 20. yüzyıla girilmesiyle birlikte birçok ülke tarafından Refah Devleti anlayışı benimsenmeye başlamıştır. Bu anlayışla birlikte de sosyal devlet ilkesi ortaya çıkmıştır. Sosyal devlet ilkesinin çıkış amacı toplumsal varlığın ve düzenin korunmasının sağlanmasıdır. Ancak süreç içerisinde dünyada yaşanan ekonomik krizler sosyal devlet anlayışının uygulanmasını zorlaştırmış, bu durum Türkiye için de benzer sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Türkiye, sosyal devlet ilkesi kapsamındaki uygulamalara ancak 1980'li yıllardan sonra geçiş yapmıştır.

Sosyal Devlet kısaca vatandaşlara asgari bir yaşam düzeyi sağlamaya çalışan, sosyal güvenliği ve adaleti temin edecek faaliyetlerde bulunan devlettir. İnsan onuruna yakışan asgari bir hayat tanımlaması neredeyse tüm sosyal devlet tanımlamalarında yer almaktadır. Devlet, sosyal devlet ilkesi gereği üstlendiği yükümlülükleri sosyal ve ekonomik hayatta çeşitli düzenlemeler yaparak sağlamaktadır.

Bu çalışmada devletin çeşitli kurumlar vasıtasıyla vatandaşlarına yapmış olduğu yardımların sosyal devlet ilkesi ile olan bağlantısı irdelenecek, merkez ve taşra teşkilatlarınca yapılan çeşitli yardım kalemlerinin sosyal devlet ilkesi ile örtüşüp örtüşmediğine bakılacaktır. Son bölümde ise 2002 sonrası Antakya'da yürütülen yardım faaliyetleri bu kapsamda ele alınacaktır.

Antakya bölgesinde 2002 yılı sonrasında yapılan yardım faaliyetlerinde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın rolü oldukça fazladır. Çalışmada yardım kalemleri tablolar üzerinden açıklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Devlet, Devlet Yardımları, Yoksulluk, Antakya.

**AN ANALYSIS OF STATE AIDS
IN THE CONTEXT OF SOCIAL STATE PRINCIPLE:
THE CASE OF ANTAKYA AFTER 2002**

Şeyma ZEYBEK

Department of Public Administration, Master's Thesis, 2019

Advisor: Prof. Dr. Veysel EREN

ABSTRACT

With the beginning of 20th century, the Welfare State was started to be adopted by a number of countries around the world. The social state principle has been emerged as a result of this understanding. The aim of social state principle is to ensure the maintenance of social existence and order. However, with the financial crises broke out in world economies in the 20th century, it has become more difficult to implement the social state principle, and this resulted in similar consequences for Turkey, as well. Therefore, Turkey switched to apply practical issues of social state principle only after 1980s.

Social state, in brief, is a form of government in which state tries to promote minimal standards for a good life for citizens and takes actions that ensure social security and justice. A description of life standard in line with human's value and meaning appears in almost all of social state definitions. State, in accordance with social state principle, discharges its responsibilities through making various regulations in social and economic life.

In this study, the link between social state principle and state aids offered to citizens by various agencies will be examined. Moreover, different types of aid by central and provincial organizations will be evaluated in terms of social state principle. In the conclusion part, aid activities carried out in Antakya after 2002 will be investigated in this context.

Social Assistance and Solidarity Foundation has played an important role in aid activities carried out Antakya district since 2002. Aid expenditure items are presented in tables.

Keywords: Social State, State Aids, Poverty, Antakya.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER	iii
TABLolar LİSTESİ	v
KISALTMALAR LİSTESİ	vii
GİRİŞ	vii
BİRİNCİ BÖLÜM	2
SOSYAL DEVLET ANLAYIŞI	2
1.1. Sosyal Kavramı	2
1.2. Sosyal Politika Kavramı	2
1.3. Sosyal Hizmet Kavramı	5
1.4. Sosyal Yardım Kavramı	8
1.5. Sosyal Destek Kavramı	11
1.6. Sosyal Devlet Kavramı ve Ortaya Çıkışı	12
1.7. Sosyal Devletin İçeriği ve Sınıflandırılması	15
1.7.1. Sosyal Devletin Tanımlanması	15
1.7.2. Sosyal Devletin Yapı Taşları	18
1.7.2.1. Sosyal ve Ekonomik Haklar	18
1.7.2.2. Eşitlik ve Sosyal Adalet	20
1.7.3. Sosyal Devletin Niteliği ve Amaçları	21
1.7.3.1. Adil Gelir Dağılımı ve Fırsat Eşitliği	23
1.7.3.2. Tam İstihdam ve Yoksullukla Mücadele	23
1.7.3.3. Sosyal Güvenlik	24
1.7.3.4. Sosyal Denge ve Sosyal Barış	25
1.7.3.5. Ekonomik Büyüme ve Kalkınma	25
1.7.4. Sosyal Devletin Araçları	26
1.8. Sosyal Devlet Anlayışının Dünyada ve Türkiye’de Gelişimi	27
1.8.1. Dünya’da Sosyal Devlet Anlayışı	27
1.8.2. Türkiye’de Sosyal Devlet Anlayışı	28

İKİNCİ BÖLÜM	30
2002 SONRASINDA TÜRKİYE’DE SOSYAL DEVLET UYGULAMALARI	30
2.1. 2002 Sonrasında Hükümet Programlarında Sosyal Politika	30
2.2. 2002 Sonrasında Sosyal Politika Uygulamaları	32
2.2.1. Çalışma Yaşamına Yönelik Uygulamalar.....	33
2.2.2. Konut Sorununa Yönelik Uygulamalar	35
2.2.3. Eğitim Alanında Yapılan Uygulamalar	37
2.2.4. Sosyal Yardımlar.....	39
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	42
DEVLET YARDIMLARININ ANALİZİ: 2002 SONRASI ANTAKYA ÖRNEĞİ	42
3.1. Araştırmanın Amacı	42
3.2. Araştırmanın Önemi	42
3.3. Sınırlılıklar	42
3.4. Bulgular	43
3.4.1. Antakya İlçesi Hakkında.....	43
3.4.2. Antakya Bölgesinde Yürütülen Yardım Modülleri.....	44
3.4.3. Hatay Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Bünyesinde Yapılan Yardımlar	46
3.4.4. Antakya Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Bünyesinde Yapılan Yardımlar	59
3.4.5. Hatay Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü’nün Yaptığı Yardımlar	61
3.4.6. Antakya Belediyesi ve Hatay Büyükşehir Belediyesinin Yaptığı Yardımlar	62
SONUÇ	64
KAYNAKÇA	66

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Ülkelere Göre Yapılan Sosyal Harcamaların GSYH İçindeki Payı ...	27
Tablo 2. 2011 ile 2013 Yılları Arasında İstihdama Kazandırılan Kişi Sayısı ..	33
Tablo 3. 2014 Senesinde Yürütülen Faaliyet Sonuçları	34
Tablo 4. 2014 ile 2015 Senelerinde Yapılan İstihdam Yardımları	34
Tablo 5. Türkiye’de Yıllara Göre Ailelere Yapılan Barınma Yardımları	35
Tablo 6. Konut Uygulamaları Dağılımları %	36
Tablo 7. 2016 Yılında İllere Göre TOKİ’nin Teslimini Gerçekleştirdiği Konut Sayısı	37
Tablo 8. Yapılan Eğitim Materyali Yardımları	37
Tablo 9. 2014, 2015 ve 2016 Senelerinde Şartlı Eğitim Verilen Hane ve Fayda Sahibi Sayısı	38
Tablo 10. Yıllara Göre Şartlı Eğitim Yardımları Tutarı	39
Tablo 11. Özelliklerine Göre Sosyal Yardım Türleri	39
Tablo 12. Türkiye’de Yıllara Göre Ailelere Yapılan Yakacak Yardımları	40
Tablo 13. Türkiye’de Ailelere Yapılan Gıda Yardımları	41
Tablo 14. Eşi Vefat Eden Kadınlara Yapılan Sosyal Yardımlar	41
Tablo 15. Antakya 2017 Nüfus Durumu	43
Tablo 16. Antakya İşgücü Durumu	43
Tablo 17. Sosyal Yardımlar Genel Tablo	46
Tablo 18. Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmet Alanında Kullanılan Kaynak Miktarı	47
Tablo 19. Sosyal Yardımlardan Faydalanan Hane ve Kişi Sayısı	48
Tablo 20. Düzenli Yardımlardan Faydalanan Hane ve Kişi Sayısı	48
Tablo 21. Süreli Yardımlardan Faydalanan Hane ve Kişi Sayısı	49
Tablo 22. Hem Düzenli Hem Süreli Yardımlardan Faydalanan Hane ve Kişi Sayısı	49
Tablo 23. Hane Başı Yıllık ve Aylık Sosyal Yardım Tutarı (TL)	50
Tablo 24. Genel Sağlık Sigortası Prim Desteği Yapılan Kişi Sayısı	50
Tablo 25. Sosyal Yardım Kartı	51
Tablo 26. Aile Yardımları	51
Tablo 27. Eğitim Yardımları	52

Tablo 28. Sağlık Yardımları	52
Tablo 29. Özel Amaçlı Yardımlar	53
Tablo 30. Mülteci/Sığınmacı/Refakatsiz Kişilere Yönelik Yapılan Yardımlar	53
Tablo 31. 2022 Sayılı Kanuna Göre Yapılan Yaşlılık, Engelli, Engelli Yakını, Silikosiz Yardımları.....	54
Tablo 32. Proje Destekleri (Gelir Getirici, Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi, İstihdam Eğitimi, Sosyal Hizmet Projeleri, Geçici İstihdam Projeleri)	54
Tablo 33. Aile Yardımı/Yakacak Yardımları	55
Tablo 34. Şartlı Eğitim ve Sağlık Yardımları.....	56
Tablo 35. Muhtaç Asker Ailelerine Yapılan Yardımlar	56
Tablo 36. Yoksul Aileler İçin İnşa Edilen Sosyal Konut Sayısı	57
Tablo 37. Doğum Yardımları	57
Tablo 38. Konut Yardımı/Desteği	58
Tablo 39. Ücretsiz Ders Kitabı+Eğitim Materyali Yardımları.....	58
Tablo 40. Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Nakdi Sosyal Yardım	58
Tablo 41. Sosyal Yardım ve İstihdam İlişkisi	59
Tablo 42. Antakya 2015 Yılı Yardım Türleri, Kişi Sayısı ve Nakit Değer	59
Tablo 43. Antakya 2016 Yılı Yardım Türleri, Kişi Sayısı ve Nakit Değer	60
Tablo 44. Antakya 2017 Yılı Yardım Türleri, Kişi Sayısı ve Nakit Değer	61

KISALTMALAR LİSTESİ

AK Parti	Adalet ve Kalkınma Partisi
GSYH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
IMF	Uluslararası Para Fonu
İŞKUR	İş ve İşçi Bulma Kurumu
SHÇEK	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü
SSK	Sosyal Sigortalar Kurumu
SYDT	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik
SYDV	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
TC	Türkiye Cumhuriyeti
TL	Türk Lirası
TOKİ	Toplu Konut İdaresi
YURTKUR	Kredi ve Yurtlar Kurumu

GİRİŞ

Neden bu konu? Sorusuyla başlayacak olursak, son yıllarda özellikle AK Parti iktidarından sonra yardım faaliyetlerinde artış görülmüş, bu kapsamda birçok kurum açılmış, hâlihazırda var olanlar birleştirilmiş kısaca bu konuda yoğun bir hareketlilik yaşanmıştır. Yardım kalemlerinin artması konunun halk arasında sıkça konuşulur hale gelmesini sağlamıştır. Dolayısıyla biz de toplum açısından ciddi bir önem taşıdığını düşündüğümüz konunun ele alınmasının yararlı olabileceği kanaatine vardık. Her ne kadar bu konu farklı çalışmalarla çokça gündeme gelse de Antakya özelinde böyle bir çalışmanın olmaması bizi motive etmiştir.

Bu çalışma ile devlet eliyle yapılan çeşitli yardımların sosyal devlet ilkesi ile örtüşüp örtüşmediğinin analiz edilmesi amaçlanmış ve 2002 sonrası Antakya örneği üzerinden konu incelenmiştir.

Çalışma üç bölüm şeklinde planlanmıştır. İlk bölümde sosyal devlet anlayışı detaylarıyla incelenmiş, ikinci bölümde 2002 sonrasında Türkiye’de sosyal devlet anlayışı konusu ele alınmıştır. Üçüncü bölümde ise devlet yardımlarının analizi: 2002 sonrası Antakya örneği konusu değerlendirilmiştir.

Türkiye’de ve 2002 sonrası Antakya bölgesinde yapılan çeşitli yardımların sosyal devlet anlayışı kapsamında değerlendirildiğini söylememiz uygun olacaktır. Çünkü teorik kısımda bahsedilen sosyal devleti tanımlayan ve yapı taşlarını oluşturan öğelerin yansması olarak yardım kalemleri oluşturulmuş ve bir düzenlilik içinde devam etmiştir. Örnek verecek olursak en önemli yardım kalemlerinden biri olan eğitim yardımı sosyal devlet ilkesinin de en önemli aracı olan eğitim hakkından gelmektedir. Yine AK Parti döneminde çıkarılan 2022 sayılı Kanun olan 65 Yaş aylığı olarak bilinen yaşlı, güçsüz ve kimsesiz vatandaşlara aylık bağlanması sosyal devletin etkin olduğu alanlardan biridir. Çünkü sosyal devlet yaşlılık, işsizlik, benzeri sosyal risklerde bireylere destek olmaktadır. Yine bireylerin refah seviyelerini yükseltmek ve barınma ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik 2002 sonrası hayata geçen TOKİ projesi ile gelir durumu düşük ailelere konut yardımı yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SOSYAL DEVLET ANLAYIŞI

1.1. Sosyal Kavramı

Sosyal kelimesi Latince'de yoldaş ve arkadaş gibi anlamlara gelmektedir (Aydın, 2008: 24-25). Dilimizde de günlük hayat içerisinde kullanılan sosyal kelimesinin anlamı süreç içerisinde bir takım değişimlere maruz kalmıştır. 1800'lü yıllarda bu kelime dostluk kuran, arkadaş olan ya da hoşsohbet, kolay arkadaşlık gibi anlamlara gelmektedir. 1900'lü yıllarda bu kelime anlam açısından daha soyut hale getirilmiş ve genel hale sokulmuştur. Bu kapsamda kişilerin sosyal bir hayvan olduğuna odaklanılarak, bir kişinin toplumdan ve diğer insanlardan kendini soyutlayarak yaşamını sürdüremeyeceği tezine varılmıştır (Şenyapılı, 1981: 3-4). Sosyoloji bilimi kapsamında bu kavram kendi aralarında mantıklı etkileşimler içerisinde olan en az 2 veya daha çok kişinin tutumlarını ifade edebilmek için kullanılmıştır. Sosyal kelimesi günümüz şartlarında toplumsal sözcüğüyle aynı manada kullanılır olmuştur (Aksoy, 2000: 9). Bu açıdan toplumu ilgilendiren ve toplum açısından bir manası olan sosyal kavramı farklı pek çok kavram önünde ayrı bir yer edinmiştir. O yüzden sosyal politika, sosyal devlet, sosyal yardım, sosyal hizmet benzeri toplumun tamamını ya da toplumun bir bölümünü ilgilendiren konularla alakalı bir öge haline gelmiştir. Buradaki kullanımlarla beraber sosyal kavramı yeni anlamlar edinmeye başlamıştır.

1.2. Sosyal Politika Kavramı

Tarih boyunca bedensel ve zihinsel engelliler, kimsesiz çocuklar, hastalar, kendi gereksinimlerini temin edemeyen yaşlıların karşılaştıkları sorunlar aynı zamanda toplum için bazı sorunlara sebebiyet vermiştir. Genel olarak bu durumda olan kişilerin gereksinimleri gönüllü yardım kuruluşları, aileler, komşular benzeri kişiler ve kurumlarca karşılanmıştır. Özellikle feodal dönemlerde insanlar arasındaki ilişkilerin zayıflamasıyla birlikte bu insanların gereksinimleri Lordlar tarafından karşılanmaya başlamıştır. İngiltere'de 12. Yüzyılın ortalarından itibaren yoksullukla

mücadele adına bazı kısıtlı sosyal politikalar uygulanmaya başlamıştır. Bunun dışında yine İngiltere’de 1601 senesinde I. Elizabeth tarafından yürürlüğe sokulan yoksullukla mücadele kanunları sosyal politikaların tarihsel gelişiminde büyük katkı sağlamıştır (Ersöz, 2004: 10).

Sanayi devrimiyle birlikte 1700’lü yılların sonlarına kadar olan süreç içerisinde işçi sınıfı oluşmuştur. Bu sınıfın ortaya çıkmasıyla birlikte işveren-işçi sınıfı arasında bir takım çatışmalar patlak vermeye başlamıştır. Söz konusu süreç içerisinde çalışma süreleri, kadın ve çocukların iş hayatındaki yeri, sosyal güvenlik konularıyla alakalı geliştirilen düzenlemeler sosyal politikaların oluşumuna şekil vermiştir (Örs ve Örs, 2008: 164).

II. Dünya Savaşı’nın ardından giderek sosyal devlet anlayışının önem kazanmasıyla birlikte sosyal politikalara daha da odaklanılmaya başlanmıştır. Fakat 2000’li yıllarda kendini geçmişte işçi sorunları ile yoksullukla mücadele konularıyla sınırlandıran sosyal politikalar kapsamını genişletmiştir (Ersöz, 2004: 11). Bu açıdan günümüzde sosyal politikalar konut edinme, sağlık, eğitim, istihdam, kadın hakları benzeri konulara da odaklanmaya başlamıştır (Örs ve Örs, 2008: 164).

Sanayi devrimi öncesinde Avrupa’da biriken sermaye seri üretimin yolunu açmış ve bu durum Avrupa ülkelerinin yeni pazarlara ihtiyaç duymasına sebep olmuştur. Ancak bu dönemde Osmanlı Devleti seri üretime geçiş yapamamış ve el yapımı üretimini sürdürmüştür. Ayrıca Osmanlı Devleti’nin bu haldeyken pazarlarını Avrupa Devletlerine açması Osmanlı Devleti’nin daha da gerilemesine sebep olmuştur. Bu açıdan Osmanlı Devleti’nde işçi ve işveren sınıfı oluşmamıştır. Söz konusu durum sebebiyle de sosyal politikalar Osmanlı Devleti’nde hızlı gelişim göstermemiştir (Koray, 2008: 142-143).

Osmanlı Devleti’nde lonca ve ahilik teşkilatları üzerinden yardımlaşma sandıkları oluşturulmuş ve bunlar zorunlu tutulmuştur. Söz konusu sandıklar ile loncalar işçilerin çalışma koşullarıyla ilgilenmiştir. Söz konusu faaliyetler sosyal politika olarak değerlendirilebilse de kamu tarafından zorunlu tutulmamışlardır. Bunlar dışında Osmanlı Devleti döneminde yapılan önemli değişikliklerden bazıları 1865 Dilaverpaşa Nizamnamesi, 1869 Maadin Nizamnamesi’dir. Bunlar amaç olarak kömür üretimini arttırmayı hedefleseler de mesai saatlerinin sınırlandırılması, zorunlu çalıştırmayı yasaklaması gibi unsurlara yer vermeleriyle önemli etkilere

sahip olmuşlardır (Tokol, 1997: 7-8). Bunların ardından 1876 yılında Kanuni Esasi'nin ilanı ile birlikte bazı sosyal politikalar ortaya konulmuştur. 1877 yılında yürürlüğe giren Mecelle'de ise işçilerin çalışma saatleri güneşin doğuşu ile batışıyla sınırlanmış ve işçilere ücret karşılığı mal ödemesi yapılması yasaklanmıştır (Altan, 2006: 63).

Osmanlı Devleti yıkılış dönemlerine yakın Batılaşma sürecine girmiştir. Bu süreç kapsamında işçi örgütleri kurulmaya uğraşmıştır. Bu açıdan 1871'de Ameleperver Cemiyeti, bunun ardından 1895 senesinde ise Osmanlı Amele Cemiyeti faaliyete sokulmuştur. Ayrıca II. Meşrutiyetin ilanının ardından bazı işçi grevleri söz konusu olmuştur. Fakat bu dönem içerisinde sosyal politikalar odaklı önemli değişiklikler yapılmamıştır. Yaşanan grevler ise sosyal politikalar yerine baskıyla durdurulmaya çalışılmıştır (Örs ve Örs, 2008: 165).

Cumhuriyetin ilan edildiği dönemde işçilerin çalışma koşullarıyla alakalı bazı değişiklikler yapılmıştır. 1921 senesinde Zonguldak ve Ereğli Havzai Fahmiyesinde bulunan Kömür Tozlarının Amele Umumiyesine Olarak Furuhtuna Dair Kanun ile Ereğli Havzai Fahmiye Amalesinin Hukukuna Müteallik Kanunu uygulamaya konulmuştur. Söz konusu kanunlar kapsamında maden işçilerinin en az 18 yaşında olması, ayrıca 8 saat çalışmaları şart koşulmuştur. Bu düzenlemeler dışında kaza sigortası, hastalık ve ihtiyarlık sigortaları da yürürlüğe sokulmuştur (Altan, 2006: 63).

1930'lu yıllardan II. Dünya Savaşı'na kadar olan dönem içerisinde devletçi politikalar takip edilmeye başlamıştır. Bu açıdan bu dönemde ticari ve sanayi faaliyetlerde devletçi politika takip edilmiştir. Bu dönemde ilk olarak beş yıllık kalkınma planı hazırlanmış ve bu plan 1934 senesinde yürürlüğe sokulmuştur. Daha sonra ise 1936 yılında İş Kanunu yürürlüğe sokulmuştur. Bu kanun kapsamında İşçi Sigortası İdaresi kurulması kararlaştırılmıştır. 1580 sayılı Belediye Kanunu 1930 yılında yürürlüğe sokulmuş ve bu kanun kapsamında sakatlara ve kimsesizlere yardım konusu ele alınmıştır (Koray, 2008: 169-171).

Avrupa'da 1945 yılından sonra hızlı bir demokratikleşme ve sosyal devlet anlayışı görülmeye başlamıştır. Türkiye, Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri Sovyetler Birliği'ne yönelik olarak iş birliğinde bulunmayı kararlaştırmıştır. Söz konusu bu olgularla birlikte çok partili döneme geçilmek durumunda kalınmış ve

bu değişiklikle beraber sosyal politikalar konusunda önemli değişiklikler yapılmıştır. 1945 senesinde Çalışma Bakanlığı iş hayatıyla alakalı olarak İş ve İşçi Bulma kurumunu açmış ve böylece iş yaşamına bazı sosyal güvenceler temin edilmiştir. İlerleyen süreç içerisinde 1949 senesinde 4772 sayılı kanun yürürlüğe sokulmuş ve bu kanunla birlikte analık sigortası, iş kazaları ve meslek hastalıkları sigortaları uygulamaya konulmuştur (Koray, 2008: 171-172).

1961 senesinde yürürlüğe sokulan 1961 Anayasasında sosyal devlet ilkesi üzerinde durulmuştur. Bu açıdan bu anayasa ile grev hakkı, sendika ile hak ve özgürlükler konularına odaklanılmıştır. 1961 Anayasası sosyal politikaların yalnızca sanayi ve ticari yaşamda değil, hayatın her yerinde görülmeye başladığı yasal bir düzenleme olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu dönemin ardından 1980'li yıllara geçildiğinde liberal politikalar kendini göstermeye başlamıştır. Bu açıdan sosyal politika odaklı olmaktan çok, işletmeler ve ülkeler arası rekabete dayalı bir yapı kendini göstermeye başlamıştır. 1982 Anayasası'nda hak ve özgürlükçü yapıdan bahsedilmiş olmasına rağmen bu yapıdan giderek uzaklaşmıştır. Bu açıdan toplu görüşme ve sözleşme hakları ertelenmesi, grev ve sendika hakları sınırlandırılması, tarım destekleri ve kıdem tazminatı konularında desteklerin azaltılması gibi konular sosyal politikalar konusunda geriye gidildiğini ortaya koymaktadır (Kara, 2004: 232-235).

1980'li yıllardan sonra günümüze yakın dönemlerde ise neoliberal politikaların etkileri görülmeye başlamıştır. Söz konusu neoliberal politikalar kapsamında eskiden temin edilen sosyal haklardan giderek vazgeçilmeye başlanmıştır. Bu açıdan bu dönem kapsamında eğitim ve sağlık alanlarında sorunların arttığı, sağlık hizmetlerinde piyasalaşmanın görüldüğü, işsizliğin fazlaştığı, yoksulluğun arttığı bir dönem olmuştur. Bu dönemde özel sektör ön plana çıkmaya başlamıştır. Ayrıca bu dönem sosyal politikaların yetersiz olduğu bir dönem olması sebebiyle de işçi sınıfının güç kaybettiği bir dönem olmuştur (Altan, 2006: 74-75).

1.3. Sosyal Hizmet Kavramı

Eskilerden günümüze kadar olan süreç içerisinde toplumdaki zayıf, sakat, güçsüz kişilere destek olma fikri hep var olmuştur. Bu konu özellikle dinler kapsamında da ele alınmıştır. Dinlerde ihtiyaç sahiplerine yardım etmek dini bir

görev olarak nitelendirilmiştir. Özellikle geçmişte Yunan kent sitelerinde kamu güvencesi olmayan kişilere destek olmak sosyal bir görev olarak değerlendirilmiştir. Tüm bu olgular sosyal hizmet kavramının çok eski bir geçmişi olduğunu ortaya koymaktadır. Günümüzde ki modern sosyal hizmet anlayışı ise sanayi döneminin ardından görülmeye başlamıştır (Karakuş, 2016).

Avrupa'da Ortaçağ dönemi ele alındığında sosyal hizmetlerin kiliseler üzerinde yürütüldüğünü görmemiz mümkündür. Ancak kiliselerin müsrif tutumlar sergilemesi neticesinde zaman içerisinde işgücü oluşumunda düşüş yaşanmıştır. Söz konusu bu durum sosyal hizmetlerin devlet tarafından yürütülmesi gerektiği düşüncesini ortaya çıkarmıştır. 1100 ve 1200'lü yıllarda sosyal hizmetlerin loncalar üzerinden yürütülmesi söz konusu olmuştur. Ancak kapitalizmin ortaya çıkmasıyla birlikte loncalar giderek gündemden düşmeye başlamıştır. Bu durum İngiltere benzeri ülkelerde sosyal hizmetlerin devlet tarafından yürütülmesi gerektiği düşüncesini ön plana çıkarmaya başlamıştır. Bu kapsamda 1601 senesinde İngiltere'de Yoksulluk Yasaları yürürlüğe sokulmuştur. Bu kanunla beraber yerel yönetimler ile kiliseler kendi bölgeleri içerisindeki sakatlara, yaşlılara, öksüz çocuklara yardım sağlamakla beraber işsiz kişilerin iş bulabilmeleri adına bir takım faaliyetler düzenlemiştir (Karakuş, 2016).

Kapitalist dönemin başlaması ve sanayi devrimi neticesinde işçi sınıfının önemi artmış ve bu durum sosyal hizmetler konusunun önem kazanmasına neden olmuştur. Özellikle işçi arz ve taleplerinin dengelenebilmesi için sosyal hizmetler önem kazanmıştır (Şeker, 2016).

Dünyada sosyal hizmetlerin sağlanması adına ilk kez 1899 senesinde Amsterdam'da Institute for Social Work Training adlı bir sosyal hizmet enstitüsü faaliyete sokulmuştur. Bunun ardından ABD'de, Avrupa'da, Güney Afrika, Mısır ve Şili'de sosyal hizmet okullarının açıldığı görülmeye başlamıştır. Bu durum neticesinde bu alanda bir meslek dalı oluşmaya başlamıştır (Karakuş, 2016).

Türkiye'de sosyal hizmetleri değerlendirdiğimizde ise, yardım faaliyetlerinin esnaf örgütleri ile dini kurumlar üzerinden yapıldığı görülmektedir. Osmanlı Devleti döneminde başlarda vakıflar üzerinden yürütülen bu hizmetler, Tanzimat Fermanı'nın ardından kurumsal bir yapı kazanmaya başlamıştır. Kurumsal yapı

olarak Hamidiye Eftal Hastane-i Alisi, Darülaceze, Darülhayr-ı Ali benzeri kurumlar bu hizmetleri sürdürmüşlerdir (Özdemir, 2008: 151).

Darülaceze kurumu yoksul insanlara hizmet sağlamaktayken, Hamidiye Eftal Hastane-i Alisi savaşlarda yakınlarını kaybeden çocuklara eğitim ve bakım temin etmiştir. Bu kurum 1935 senesinde Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu adını almıştır. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu 1937 senesinde 1223 Bakanlar Kurulu kararıyla kamu yararına faaliyet gösteren dernek konumuna getirilmiştir (Özdemir, 2008: 152).

1949 senesinde 5387 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun yürürlüğe sokulmuştur. Bu kanunla birlikte Sağlık ve Sosyal Yardımlar Bakanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığına bazı sorumluluklar verilmiştir. Fakat Milli Eğitim Bakanlığı yapıdaki sorunlar dolayısıyla sorumluluklarını ancak kanunun çıkmasından 10 yıl süre sonra yapabilmeye başlamıştır. Devam eden süreçte 1959 senesinde Sosyal Hizmetler Enstitüsü kurulmuştur. Bunun ardından ise 1961 senesinde Sosyal Hizmetler Akademisi, 1963 senesinde ise Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü faaliyete sokulmuştur (Özdemir, 2008: 152).

Bilindiği üzere 1961 Anayasası sosyal haklara önem vermektedir. Bu açıdan bu dönemde sosyal hizmetlere odaklı faaliyetler ön plana çıkmaktadır. Bu kapsamda 1963 senesinde Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü iller bünyesinde İl Koordinasyon Kurulları kurdurmuştur. 1967 senesinde sosyal hizmet sunacak görevliler yetiştirilmesi amacıyla Hacettepe Üniversitesi Bünyesinde Sosyal Çalışmacı Bölümü faaliyete sokulmuştur. Daha sonra 1983 senesinde çıkarılan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kanunu ile kurum Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na bağlı hale getirilmiştir. Bunun ardından 1989 yılında Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Başbakanlığa bağlı hale getirilmiştir (Özdemir, 2008: 152-153).

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile ayrı bakanlık haline getirilmiş ve ismi Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı olarak değiştirilmiştir. Söz konusu Kanun Hükmünde Kararname ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu 31 Aralık 2011 tarihiyle birlikte kapatılmış ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı kapsamında şu müdürlükler kurulmuştur:

- Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü,
- Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü,
- Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü,
- Özürlü ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü,
- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilmesinin ardından Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı birleştirilmiş ve yeni adı “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı” olmuştur.

1.4. Sosyal Yardım Kavramı

İnsanlar kendilerine ve bakmakla yükümlü oldukları insanlara asgari düzeyde bile bakacak duruma sahip değilse, bu durumda bu kişiler belli bir yardıma ihtiyaç duymaktadır. Bu bakımdan bu insanlara kendilerine yetecek duruma getirmek amacıyla belli süreliğine nakdi ve ayni yapılan karşılığı olmayan yardımlar sosyal yardımlar olarak nitelendirilmektedir. Sosyal yardımlar genel olarak gönüllü kurumlar, devlet ve sivil toplum kuruluşları tarafından sağlanan bir sosyal hizmet alanı olarak değerlendirilmektedir (Aydın, 2008: 28). Sosyal yardımlar aynı zamanda sosyal güvenlik sisteminin bir parçasını oluşturmaktadır. Sosyal yardımların ne düzeylerde yapılacağı sosyal yardım yapılacak kişilerin durumları göz önünde bulundurularak yapılmaktadır (Asker, 1997: 18).

Eski çağlardan günümüze kadar sosyal yardımlar bir gereksinim konusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Yunanistan, Roma, Mısır, İsrail benzeri eski dönem topluluklarında sosyal yardımlar genel olarak din tarafından şart koşulan unsurlar olarak değerlendirilmekteydi. Bu dönemde sosyal yardımlar yoksul kimselere yapılmaktaydı. Ayrıca Yunanistan’da loncalar ve esnaf birlikleri kurularak ölüm ve hastalık gibi konularda yardımlarda da bulunmaktaydı (Asker, 1997: 18).

Avrupa’da ise Ortaçağ döneminde sosyal yardımların manastırlar ve kiliseler üzerinden yapıldığını görmekteyiz. Ayrıca bazı meslek örgütleri üzerinde de bazı sosyal yardımlarda bulunulduğuna rastlanmaktadır. Söz konusu bu kurumlar sosyal yardımın dışında eğitim hizmetleri de vermişlerdir (Asker, 1997: 30).

1700’lü yıllarda Avrupa’da sosyal yardımla alakalı olarak bazı düzenlemeler yapıldığı bilinmektedir. Bunlardan bir tanesi İngiltere’de 1601 senesinde yapılan bazı

yasal düzenlemelerle öksüz, işsiz ve fakir kişilere sosyal yardım yapılması kararlaştırılmıştır. Bunun dışında 1794 senesinde Prusya’da dilencilik yasaklanmıştır. Bu yasaklamanın ardından ise devlet tüm yoksul ve işsiz insanların gereksinimlerini karşılamayı kararlaştırmıştır (Asker, 1997: 30). Kurumsal açıdan ilk sosyal yardım 1891 senesinde Danimarka’da görülmüştür. Ardından bunu 1898 Yeni Zelanda ve İngiltere izlemiştir. Avusturya ise 1908 senesinde kurumsal sosyal yardıma geçmiştir (Kitapçı, 2007: 32-33).

İngiltere’de 1945 senesinde Aile Yardımları Yasası çıkartılmıştır. Bu yasa kapsamında ilk olarak konut probleminin çözümüne odaklanılmıştır. Bu açıdan bu yasayla birlikte 2 milyon birey konut sahibi olmuştur. Bunun dışında kirada yaşayan insanlara ise kira yardımı yapılmıştır. Bunun dışında ailelerin ikinci çocuklarının olması durumunda düzenli çocuk yardımının yapılması amaçlanmıştır. Ayrıca 1948 senesinde Ulusal Yardım Yasası yürürlüğe sokulmuş ve bu yasa kapsamında sosyal güvenliği olmayan işsizlere gelir yardımında bulunulması kararlaştırılmıştır (Kara, 2004: 178-179).

Osmanlı Devleti döneminde sosyal yardımların üç ayaktan yürütülmesi söz konusu olmuştur. Bu üç ayak şunlardır (Asker, 1997: 33):

- a) Kırsal kesimde aile ilişkilerine bağlı olarak yapılan aile içi yardımlaşmalar,
- b) Dini sebeplere dayalı olarak verilen zekat ile fitreler,
- c) Eğitim, sağlık, okul, cami gibi hizmetleri temin eden vakıflar.

Osmanlı Devleti döneminde küçük esnaflar ile zanaatkarlar arasında kurulan mesleki yardım örgütleri ahilik teşkilatı olarak anılmış ve zaman içerisinde bu yapılar loncalar haline gelmiştir. Bu yapılar aynı zamanda sosyal yardım sistemlerinin öncüleri niteliğinde olmuştur. Ahilik teşkilatı içerisinde fakirlere, yabancılara ve misafirlere yemek yedirmek ana kurallar içerisinde yerini almıştır. Bu teşkilat yapısal olarak yardımlaşma ve dayanışmayı özünde birleştirmiştir. Loncalardan bahsetmek gerekirse, bu yapılar içlerinde bir sandık oluşturmuş ve bu sandıkta hastalık, iflas ve ölüm benzeri olaylarda kullanılmak üzere belli paylar ayırmışlardır (Özdemir, 2008: 106).

Osmanlı Devleti’nin yıkılış dönemlerine yakın zamanlarda Dersaadet ile Vilayet Belediye Kanunları yürürlüğe sokulmuştur. Bu kanunlar kapsamında sosyal

yardımlarda belediyelere sorumluluk verilmiştir. Ayrıca bu kanunlar kapsamında yoksullar için hastaneler kurulması, dilenciliğin önlenmesi, sakat çocukların tedavi edilmesi benzeri yardımlar yapılmıştır (Hacımahmutoğlu, 2009: 68).

Osmanlı Devleti ve sonraki döneminde kurulan ve sosyal yardımda bulunmayı amaçlayan kurumlardan bazıları şunlardır (Hacımahmutoğlu, 2009: 68):

- 1868 senesinde kurulan Osmanlı Yaralı ve Hasta Askerlere Yardım Cemiyeti,
- 1877 senesinde kurulan Osmanlı Hilali Ahmer Cemiyeti,
- 1923 senesinde kurulan Türkiye Hilaliahmer Cemiyeti,
- 1935 senesinde kurulan Türkiye Kızılay Cemiyeti,
- 1947 senesinde kurulan daha sonra KIZILAY olarak anılan Türkiye Kızılay Derneği.

Özellikle 1941 senesinde askerlik hizmetini yerine getiren askerlerin muhtaç durumda olan ailelerine yardımda bulunulması amacıyla 4109 sayılı Asker Ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım Hakkında Kanunu yürürlüğe sokulmuştur. Söz konusu yapılan yardımlarla sosyal yardım hizmeti sunulmuştur (Hacımahmutoğlu, 2009: 68).

Türkiye’de 1976 senesinde 65 aylığı yardımı olarak adlandırılan 2022 sayılı kanun yürürlüğe sokulmuştur. Bu kanun kapsamında 65 yaşın üstündeki güçsüz, ihtiyaç sahibi, kimsesiz insanlara aylık bağlanması sağlanmıştır. Bu program ilk devlet eliyle yürütülen modern sosyal yardım programı olarak bilinmektedir. Bu kanun kapsamında kimsesizliğin tanımının yapılamaması bazı kafa karışıklıklarına sebep olmuştur (Metin, 2011: 185-186).

1982 senesinde Milli Eğitim Bakanlığı ihtiyaç sahibi öğrencilere burs ile parasız yatalı okul hizmeti tanımıştır. Bunun dışında muhtaç sahibi çocuklara Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü nakdi ve aynı yardımda bulunmuştur. Ayrıca bu dönemde Vakıflar Genel Müdürlüğü’ne sosyal yardımda bulunabilme izni verilmiştir. Ayrıca ülkemizde Sosyal Yardımlaşma ve Teşvik Fonu Genel Sekreterliği kurulmuş ve böylelikle sosyal yardımlar daha da kurumsal hale getirilmiştir. Yükseköğretimde okuyan öğrencilere konaklama ve burs imkanının sağlanmasını üstlenen Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu’nun (YURTKUR) sürdürdüğü faaliyetler de sosyal yardım kapsamında ele alınmaktadır.

1.5. Sosyal Destek Kavramı

Değişen yapı ve sistemlerle birlikte insanlar arasındaki sosyal ilişkiler de değişmektedir. Geçmişte toplumda sosyal ilişkiler güçlü ve birlik ile beraberlik fazlayken günümüzde bu durum tam tersine dönmeye başlamıştır. Bu açıdan insanların hayata yeniden umutla bakabilmeleri açısından ruhsal ve fiziksel sosyal desteğin sunulmasına gerek vardır. Günümüzde önemini yitirmeye başlayan aile, arkadaşlık ve dostluk olgularının tekrar inşa edilmesini sağlamak adına sosyal destek hizmetleri sürdürülmeye başlamıştır (Ermiş, 2008: 11).

Sosyal destek, kötü durumda olan kişilere, akrabalarının, arkadaşlarının, aile üyelerinin ve bunlar dışındaki kaynakların sağladığı destek olarak ifade edilmesi mümkündür (Sönmezay, 2010: 57). Bir diğer açıdan sosyal destek, kişinin hayati sorunlarla, stresle başa çıkabilmesi açısından diğer insanlardan aldığı her türlü yardım olarak ifade edilebilecektir (Karpaz, 2011: 33).

Yapısal açıdan sosyal desteğin içerisinde psikolojik destek de yer almaktadır. Bu yönüyle sosyal desteğin pek çok fonksiyonu bulunmaktadır. Bu fonksiyonlar şunlardır (Sönmezay, 2010: 60):

- İnsanlara hizmet ile malzeme desteği temin ederek insanların ruhsal olarak rahatlamalarını temin etmek,
- Bireylere problemlerle başa çıkma yöntemlerini öğretmek,
- Bireylerin gelişimlerine pozitif katkılar sağlamak,
- Acil durumlarda ve krizlerde kişilerdeki stres seviyesinin en alt seviyeye inmesine yardımcı olmak.

Türkiye’de özellikle sosyal destek konusuyla alakalı olarak Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından 28 Eylül 1986 tarihinde Sosyal ve Ekonomik Destek Yönetmeliği yürürlüğe sokulmuştur. Bu yönetmelik kapsamında ihtiyaç sahibi olan aile ve bireylere nakdi ve ayni yardım yapılması amaçlanmıştır. Ayrıca bu yönetmelikte yapılacak yardımların bireylerin ve ailelerin mevcut koşullarına göre değerlendirilerek yapılacağı belirtilmiştir (Ermiş, 2008: 12).

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından planlanan sosyal destek çalışmaları kapsamında sosyal güvenlik sisteminin yetersizliklerini kapatacak biçimde insanların kendi yeterliliklerini temin edebilmeyi sağlamak ilke olarak

benimsenmiştir. Kurum tarafından bir yıl süreli nakdi ve uzun dönemli nakdi desteklerin dışında aynı destek de sağlanmaktadır.

Günümüzde bazı belediyeler tarafından sosyal destek hizmetleri sağlanmaktadır. Bu açıdan bu belediyelerde kadınlara yönelik tiyatrolar ile bir takım geziler tertip edilmekte ve böylece kadınların yaşamın stresinden arınmaları sağlanmaktadır. Bunun dışında bazı kamu kurumlarından ve sivil toplum örgütlerinden alınan destekler kapsamında kadın sığınma evleri açılmaktadır. Ayrıca yine belediyelerce aile, eğitim ve danışmanlık birimleri kurulmakta ve birimler ihtiyaç sahiplerine hizmet vermektedir. Belediyelerin sosyal destek hizmetleri kapsamında yürüttüğü faaliyetlerden bir diğeri ise evde bakım hizmetleridir. Bunlar dışında tıbbi malzeme, ilaç ve yakacak yardımları da belediyelerce sunulmaktadır (Tonguç ve Akşener, 2008: 85-86).

1.6. Sosyal Devlet Kavramı ve Ortaya Çıkışı

Türkiye’de sosyal devlet anlayışının benimsenmesi 19. yüzyılda modernleşme çabalarıyla beraber yürütülmeye başlamıştır. 19. yüzyıla gelinceye kadar süreç içerisinde Türkiye’de sosyal yardımların ve yoksullukla mücadelenin etkin olarak yürütülmediği ifade edilmektedir (Sallan, 2006: 2). 19. yüzyıla gelinceye kadar süreçte sosyal yardımların sadaka ve zekat üzerinden yürütüldüğü görülmüştür. Bunun dışında 19. Yüzyıla kadar olan süreç içerisinde sosyal yardımların esnaf ile sanatkarlar odaları, dini yapılar, meslek odaları ve kreşler üzerinden yürütüldüğü bilinmektedir. Ayrıca bu dönemde vakıflar da sosyal yardımlarla alakalı dışardan hizmet sağlamıştır. Söz konusu bu hizmetler daha önce de belirtildiği gibi sadakalar ve zekatlar üzerinden temin edilmiştir. 1300’lü yıllarda Anadolu’da görülmeye başlamış olan Ahilik teşkilatı sosyal ve dini özelliklere sahip olarak kurulan, haksızlığa ve zulme uğrayanlara yardım, yoksullara yardım gibi görevleri üstlenmeye başlamıştır. Bu teşkilatlar meslek ve sanat örgütü olmasıyla beraber sosyal öğeler ve politik unsurlarla da ilgilenmiştir. Ahilik teşkilatı Osmanlı Devleti’nin kuruluş döneminde önemli etkilere sahip olmuştur. Osmanlı Devleti’nin kurulmasının ardından bu teşkilat tamamen yardım faaliyetlerine dayalı bir teşkilat haline gelmiştir. Ahilik teşkilatı aynı zamanda kentlerde sanatkar ve esnaf yetiştirme görevlerini de üstlenmiştir. 1600’lü yıllara gelindiğinde bu teşkilat giderek güç kaybetmeye başlamıştır. Bu durum neticesinde ise loncalar ön plana çıkmaya

başlamıştır. Loncalar esnaf ve sanatkarlardan topladıkları bağışlar ile vergilerle yardım sandıkları kurarak, bu yardımları üyelerine işsizlik, ölüm, doğum benzeri olaylarda kaynak olarak sunmuşlardır (Aslaner, 2008: 65-68). Bunlar dışında vakıflar ise kimsesizlere, yetimlere ve dullara zekata dayalı olarak bir takım yardımlar yapmıştır. Ayrıca vakıflar büyük kentlerde Kızılay ile hastaneler açılmasını teşvik etmiş ve yoksullara yardım sağlanmasını üstlenmiştir. İktisadi öğelerin daha çok emeğe dayalı olması insanların geleneklerine bağlı olmalarını sağlamıştır. Fakat bu unsurlar sınırlı düzeyde kalmış gelişim gösterememiştir. Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde eğitimin genele yayılmasıyla birlikte, karantina, aşılama uygulamaları, doğum hizmetleri gibi hizmetlerin artması söz konusu olmuştur. Vakıflar bu öğelere rağmen toplum genelini kapsayamamıştır. Bu açıdan temelde yapılanmanın hayır işleme ve sevap kazanma fikirlerine dayanmış olmasının zorunlu bir sosyal güvenlik sisteminin oluşumuna engel olduğunu söylememiz mümkün olmaktadır (Ölmez, 2007: 34).

Cumhuriyet'in ilan edilmesinin ardından Batılaşma sürecine geçiş yapılmıştır. II. Dünya Savaşı'ndan sonra dünyada Keynesyen ekonomi hakim olmaya başlamıştır. Söz konusu bu süreç içerisinde Türkiye'de çok partili sisteme geçilmiştir. Ekonomi kapsamında Uluslararası Para Fonu'ndan (IMF) sağlanan finansman ve ithalata dayalı büyüme modeline dayalı politikalar benimsenmiştir (Sallan, 2006: 76-77).

Türkiye'de cumhuriyetin kurulmasından II. Dünya Savaşı'nın başlamasına kadar olan süreçte Osmanlı Devleti'nin Tanzimat ile Meşrutiyet süreçlerinde hazırlamış olduğu yürürlükler uygulanmaya devam etmiştir. Serbest piyasa yapısı ile Keynesçi görüşlere ise 1922 yılından itibaren geçilmeye başlanmıştır. Söz konusu dönemde yoksulluğun büyük sorun olması ve topyekûn kalkınmanın benimsenmiş olması kalkınma odaklı politikaların üzerinde durulmasına sebep olmuştur. Bu durum yoksul insanlara yardım odaklı politikaların geliştirilmesine mani olmuştur. Fakat 1921 senesinde Ereğli'deki madenciler için bir takım düzenlemeler yapılmıştır. Bu olayın ardından söz konusu düzenlemeler tüm maden işçileri için kullanılabilir hale getirilmiştir. Bu dönem kapsamında yoksul insanlar için düzenlemelerin yapılmaması işin yardım kurumlarına kalmasına neden olmuştur. Bu işleyiş içerisinde sosyal devlet kapsamında yapılan en büyük girişimlerden biri 1926 senesinde eğitimin ücretsiz hale getirilmesidir. Devlet 1930'lu yıllardan sonra giderek kalkınma

politikalarına yönelmiştir. Bu açıdan çalışma hayatını şekillendirecek bir takım önlemlere imza atılmıştır. Özellikle 1930 senesinde çıkarılan 1683 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ile yetimler ve emekli dullara merkezi bütçeden pay ayrılması hedeflenmiştir. Fakat daha sonra bu imkân yalnızca genel ile katma bütçeli kurumlarda görev yapan memurlara sunulmuştur. Söz konusu bu kanunla beraber çalışanlar ile emekliler tek yapı altında toplanmış, askerler, sivil memurlar, yetimler ve dullar için bir sandık yaratılmış ve sandığın ödeneği merkezi bütçeden sağlanmıştır. Ayrıca bu kanunda işçi sağlığıyla alakalı bazı tedbirler üzerinde de durulmuştur (Sallan, 2006: 265-266).

Türkiye’de çalışan haklarıyla alakalı yapılan ilk düzenleme 1936 senesinde çıkarılan Birinci İş Kanunu ile yapılmıştır. Bu kanunda iş sürelerine yönelik düzenlemeler yapılmıştır. Ayrıca bu kanun kapsamında sosyal sigortalar kurulmuştur. Bunun dışında kanun kapsamında sanayi gelişimini teşvik etmek için işçilere grev ile lokavt yasakları konulmuştur. Kanunda işçi sigortalarıyla alakalı düzenlemelere yer verilmemiştir (Gül ve Sallan, 2007: 18).

Türkiye’de serbest ekonomiye 1945 ile 1960 yılları arasında geçiş yapılmasıyla birlikte sosyal güvenlik kavramı kurumsallaşmaya başlamıştır. Söz konusu süreç içerisinde devletçi politikalar yerine serbest ekonomiye dayanan liberal politikalar uygulanmıştır. Bu açıdan sistemin kurumsallaşması adına 1945 yılında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İş ve İşçi Bulma Kurumu (İŞKUR) ve İşçi Sigortaları Kurumu faaliyete sokulmuştur. Ayrıca bu dönem kapsamında yapılan önemli değişikliklerden biri 1946 senesinde yürürlüğe sokulan İş Kazaları, Meslek Hastalıkları, Analık Sigortası Kanunu’dur. Bunun dışında işçilerin işten atılmalarının önlenmesi açısından da “kıdem tazminatı” uygulaması yürürlüğe sokulmuştur (Altan, 2006: 68-69).

Sosyal güvenlikle alakalı olarak bir diğer değişiklik, 1947 tarihli 5018 sayılı İşçi ve İşveren Sendikaları ve Sendika Birlikleri Hakkındaki Kanun’un yürürlüğe sokulmasıdır. Bu kanunla birlikte sendika sistemi başlatılmıştır. İşçilerin grev ve lokavt hakkından yoksun olmalarına ve anayasal güvencelerinin olmayışına rağmen, söz konusu süreç kapsamında 4 tane işveren, 74 tane işçi sendikası faaliyete geçmiştir (Altan, 2006: 70).

1949 yılına gelindiğinde memur ile emeklilerin alacakları aylıkları düzenleyen 5434 sayılı Emekli Sandığı Kurumu Kanunu yürürlüğe sokulmuştur. Söz konusu dönem içerisinde tarımda çalışan çiftçilerin yaşam kalitesini artıracak düzenlemeler yapılmıştır. Ayrıca işçiler için hastalık sigortası kanunları 1951 yılında yürürlüğe sokulmuştur. Bunlar dışında 1950 senesinde yürürlüğe sokulan Yaşlılık Sigortası Kanunu yaşlılık, sakatlık ve ölüm sigortalarını kapsayacak şekilde 1957 senesinde genişletilmiştir. İşçilerin barınma ihtiyaçlarının giderilebilmesi için Sigorta Kanunu'na dayanarak işçi sigorta primlerinden kesinti yaparak konut talebi karşılanmaya çalışılmıştır (Sallan, 2006: 269).

1957 senesinde olan önemli değişikliklerden bir tanesi ise 2828 sayılı kanuna dayanılarak Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü'nün (SHÇEK) faaliyete sokulmasıdır. Bunun dışında yine aynı yıl 6972 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun yürürlüğe sokulmuştur. Bu kanun ile yetim, öksüz ve terk edilen çocukların bakılmasını temin etmek için devlette bakılma ilkesi benimsenmiştir. Bu değişiklikler ile bakılmaya muhtaç çocukların sosyal güvenlik kapsamına dahil edilmesi sağlanmıştır (Sallan, 2006: 269).

1.7. Sosyal Devletin İçeriği ve Sınıflandırılması

1.7.1. Sosyal Devletin Tanımlanması

Eskiden günümüze kadar olan süreç içerisinde sosyal devlet kavramı çeşitli biçimlerde tanımlanmaya çalışılmıştır. Fakat ileri düzey ve gelişmiş ülkeler kapsamında refah devleti olarak ele alınan bu kavramla alakalı herkesçe benimsenen tek bir tanım yapılamamıştır. Söz konusu bu tanımlamalar kapsamında refah devletine az sayıda yükümlülük yükleyenlerden, yine refah devletine oldukça fazla yükümlülük yükleyen tanımlara doğru farklılık göstermektedir (Özdemir, 2007: 19). Sosyal devlet kavramı çoğunlukla tüm bireyler için insan onuruna yakışan asgari bir hayat, sosyal güvenlik ile sosyal adalet kavramları üzerinden tanımlanmıştır (Şentop, 2006: 42). Devletin ana yükümlülükleri arasında sosyal güvenlik ve sosyal adalet konuları yer almaktadır. Bu açıdan sosyal devlet söz konusu bu yükümlülükleri ise sosyal ile iktisadi yaşama bir takım düzenlemeler getirerek sağlamaktadır.

Sosyal devlet toplumsal ve iktisadi hayata bir takım öğelerden yararlanarak direkt ya da endirekt şekilde müdahalede bulunan veya müdahalede bulunma yetkisine sahip olan devlet olarak ifade edilebilecektir. Söz konusu yetki unsuru

devletin kamu hizmetleri sağlamak adına finansman temini açısından vergilendirmede bulunmasını kapsamaktadır. Ayrıca bu yetki kapsamında devlet iktisadi teşebbüslere dayalı olarak üretim süreçleri içerisinde olması ile birlikte mamul fiyatlarının üzerinde etki göstermesi benzeri öğeleri de kapsamaktadır. Vergiler ve üretim süreçleri içerisinde olunmasıyla birlikte istihdam, sağlık, barınma, sosyal güvenlik benzeri gereksinimlerin karşılanması mümkün olacaktır. Burada önemli olan devletin tüm kesimleri kapsayan adil bir şekilde söz konusu bu hizmetleri sunabilmesidir (Gürel, 2016).

Bu konuyla alakalı yapılan araştırma ve çalışmalarda üzerinde oldukça durulan Asa Birggs'te sosyal devlet, pazar ve piyasa koşullarında var olan kuvvetli yapıların etkinliğini düşürmek maksadıyla, kasıtlı bir biçimde kamu gücünün kullanıldığı devlet biçimi olarak tarif edilmiştir. Bu çalışmaya göre sosyal devlet üç alan üzerinde etkili olmaktadır. Bunlar (Özdemir, 2007: 19):

1. Sosyal devlet ailelere ve bireylere asgari bir düzeyde gelir garantisi sunmaktadır.
2. Sosyal devlet yaşlılık, işsizlik, hastalık benzeri sosyal risklerde bireylere destek olmaktadır.
3. Sosyal devlet sahip olduğu tüm vatandaşlara sosyal refah hizmetleriyle birlikte en iyi hayat standartları sunmak istemektedir.

Sosyal devlet tanımlarına benzer ifadelerin aynı zamanda sosyal politikayla alakalı metinler içerisinde de bulunduğu görülmektedir. Bu metinlerde sosyal devlet kavramı, insanların refahlarıyla, gelir düzeyleriyle ve toplumsal durumlarıyla ilgilenen, söz konusu bu olgulardan hareketle iktisadi ve toplumsal yaşamı düzenleyerek yoksulları ve yardıma ihtiyaç duyan bireyleri gözeten, gereksinim halinde hizmetleri sağlayabilmek için kurumlar oluşturan ve bu kurumlarda bir takım insanları istihdam eden devlet şeklinde ifade edilmektedir. Sosyal devlet toplumsal sınıflar arasındaki refah düzeyinde farklılık azaltmaya veya ortadan kaldırmaya çalışmaktadır. Bu amaçla alt gelir düzeyinde olan bireyler ve aileler adına bir takım düzenlemeler yapmaya çalışmakta ve böylelikle bu kişilerin durumlarını iyileştirmeyi amaçlamaktadır (Seyyar, 2002: 498). Tüm insanlar aynı standartlar ve koşullar içerisinde hayata başlamamaktadır. Bu açıdan bireylerin fakir veya yoksul olmalarına sebep olabilecek iktisadi ve sosyal etmenlerin bulunması mümkün olmaktadır. Bu kapsamda sosyal devlet yaptığı bir takım düzenlemeler ve

politikalarla birlikte bir denge kurmaya çalışmaktadır. Söz konusu dengeyi kurmaya çalışırken de sosyal ve iktisadi olarak güçsüz olan insanların faydasına çalışmaya özen göstermektedir (Özdemir, 2007: 20).

Yukarıda anlatılanlardan hareketle sosyal devletin üç açıdan ele alınması mümkün olmaktadır. Bunlar (Aktan, 1995: 73-74):

- Müdahaleci,
- Düzenleyici,
- Geliri yeniden dağıtıcı.

Sosyal devlet müdahaleci özelliği kapsamında pazar koşullarında ortaya çıkan sorunların ortadan kaldırılmasıyla alakalı bir takım düzenlemeler yapmaktadır. Ayrıca pazar koşullarının bozulmaması için bir takım önlemler de almaktadır. Düzenleyici niteliği kapsamında sosyal devlet işçilerin düşük ücretler nedeniyle sefalet çekmemelerini sağlamaya çalışmaktadır. Bu bakımdan işçilerin alacakları asgari ücreti tespit etmekle beraber sosyal yardım ve sosyal güvenlik konularına da odaklanmaktadır. Gelirin yeniden dağıtılması kapsamında sosyal devlet transfer harcamaları, vergi gelirleri ile diğer etmenlerle toplumdaki gelir dağılımına müdahalede bulunmaktadır. Özellikle gelirin dağılmasıyla alakalı müdahalede bulunulmazsa toplumda bazı sorunların ortaya çıkması söz konusu olabilecektir (Aktan, 1995: 74). Sosyal devlet yaptığı bu düzenlemelerle birlikte toplumdaki sorunları barışçı yollarla çözmeye uğraşmakta ve toplumda bir denge kurmaya çalışmaktadır. Bu konularla alakalı olarak özel mülkiyet konusunun gelişmesine olanak vermeye çalışmaktadır. Bu sebepten dolayı sosyal devlet sosyalist devlet anlayışından farklılaşmaktadır.

Yukarıda anlatılan özellikler ve tanımlardan hareketle daha detaylı bir sosyal devlet tanımlaması yapabilmemiz mümkündür. Bu açıdan sosyal devlet; toplumsal yükümlülükleri yerine getirmeyi amaçlayan, vatandaşlarına insan onuruna yakışır sosyal, maddi ve manevi gereksinimler ile asgari refah düzeyini sağlamayı hedefleyen, gelir dağılımında ve sosyal hakların dağılımında eşitlik ilkesini her kesim insan için adil şekilde uygulayan, vergi ile ücret politikalarıyla adaletli gelir dağılımını sağlama yükümlülüğünü görev edinen, yoksulları ve ihtiyaç sahiplerini kollayan, istihdam ile sosyal güvenlik konularına şekil veren, barınma, sağlık ve eğitim benzeri konularla alakalı asgari gereksinimleri sağlamak için gerekli

politikaları uygulayan ve buradaki tüm unsurlarla alakalı tedbirleri alan devlet rejimi şeklinde ifade edilebilecektir (Yılmaz, 2006: 8).

Sosyal devlet toplum içerisinde bir dengenin sağlanmasını benimseyen ve düzenlemelerini ve politikalarını bu varsayım altında toplayan devlet anlayışı olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.7.2. Sosyal Devletin Yapı Taşları

Sosyal devletin yapı taşları konusu sosyal ve ekonomik haklar ile eşitlik ve sosyal adalet başlıkları altında ele alınacaktır.

1.7.2.1. Sosyal ve Ekonomik Haklar

Sosyal devlet yapısında Fransız Devrimi'yle beraber ele alınmaya başlanan hak ve özgürlükler kavramlarının dışında bireylerin iktisadi ve sosyal özgürlüklerinden bahsedilmesi söz konusu olmaktadır. Bu açıdan sosyal devlet yapısında sosyal hak ve özgürlükler kavramı var olan hak ile özgürlüklerle birlikte var olmaya başlamıştır (Göze, 1976: 111).

Geleneksel haklar denildiğinde direk devletin müdahalede bulunmadığı, kişinin özel alanlarını tespit ettiği haklar anlaşılmaktadır. Sosyal haklar kavramında ise bireylerin haklarının sağlanması açısından devlet müdahalesi gerekli olmaktadır. Bu açıdan sosyal haklarda devlet bu hakları sağlayıcı görevini üstlenmiş durumda olmaktadır.

Günümüze kadar olan süreç içerisinde sosyal hak kavramının benimsenmesinde çeşitli öğeler etkili olmuştur. Bu öğelerden birincisi Sanayi Devrimi'dir. 1800'lü yıllarda ilk başta İngiltere ardından tüm Avrupa dünyaya yayılan bu devrimle beraber sermaye ile emek arasındaki çekişme sonucu sosyal hakların ortaya çıktığı iddia edilmektedir. Kapitalizm olgusunun gelişim göstermesiyle birlikte açığa çıkan sosyal sorunlar ile işçi kesiminin yüzleşmek durumunda kaldığı problemler sonucunda açığa çıkan hoşnutsuzluklar neticesinde devletler sosyal hakları gözetmeye başlamıştır. Sosyal hakların oluşumuna katkı sağlayan bir diğer etmen 1917 devrimidir. Bu devrimle birlikte açığa çıkan devrim korkusu ve sosyalist düşünce sosyal hakların oluşumuna katkı sağladığı belirtilmektedir. 1900'lü yıllarda ülke anayasaları içerisinde sosyal hakların yer almaya başlaması kapsamında ilk defa Almanya'nın 1920 tarihli Weimar Anayasası'nda sosyal haklar yer bulmuştur (Yılmaz, 2006: 4).

Bir diğerk etmen olarak ise savaşların sebep olduğu sosyal problemlerin sosyal haklar konusunu önemli hale getirdiği belirtilmektedir.

Dikkat edilirse sosyal hakların ortaya çıkma nedenlerinde işğörenlerin özgürlükleri etkili olmuştur. Bu açıdan yapılan çalışmaların bir kısmında çalışan hakkı olarak değerlendirilmektedir. Bu bakımdan grev hakkı, sendika hakkı, tatil hakkı, dinlenme hakkı gibi hak talepleri sosyal hakların tespit edilmesinde oldukça etkili olmuştur.

Sosyal haklar konusuyla alakalı olarak bir üçlü ayırım yapılmıştır. Bu üçlü ayırım şu şekildedir (Göze, 1976: 116):

- Çalışanlara temin edilen sosyal haklar, çalışanların statüleriyle alakalıdır. Bu açıdan grev hakkı, sendika hakkı ve çalışma hakkı bu statüde değerlendirilmektedir.
- Sosyal haklar ülkenin iktisadi yapısıyla direkt alakalı haklar kapsamındadır. Devletin tekelleşmeye yönelik uyguladığı millileştirme, çalışanların işletme yönetimlerine katılma hakları gibi haklar bu kapsamdadır.
- Sosyal haklar birey ve ailelerin maddi ile manevi faydalarının artırılması ve bu unsurların korunmasıyla alakalı zeminin oluşturulmasıyla alakalı haklar olarak da değerlendirilmektedir.

Devlet sağladığı sosyal haklar kapsamında bireylerle ilişki kurmuş olmaktadır. Hatırlanacağı gibi bazı sosyal haklardan yararlanılabilmesi için devletin müdahalesi gerekmektedir. Bu sosyal haklara örnek olarak devletin eğitim ve öğrenim hakkı kapsamında okullar yapması ve kurumlarda görev yapacak personelleri ataması gösterilebilir. Aynı durum sağlık kurumlarının aılması ve bu kurumlarda çalışacak personellerin atanması için de geçerli bir durumdur. Bunlar dışında çalışma hakkı, sağlığın korunması, dinleme ile tatil hakkı benzeri haklarda devlet müdahalesi gereken haklar olarak ele alınmaktadır. Ancak grev hakkı ve sendika kurma hakkı gibi haklardaysa devlet düzenleyici rol üstlenmektedir.

Devletin sosyal haklar kapsamında etkili olduğu bir diğerk hak türü ise ekonomik haklardır. Ticaret özgürlüğü, sanayi özgürlüğü ile mülkiyet hakkı benzeri haklar liberal devlet yapısını oluşturduğu gibi bunlar ekonomik haklar olarak kabul görmektedir. Sosyal devlet anlayışı içerisinde ekonomik haklar kanun yapıcılarının

insanlara tanıdığı haklar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sebepten dolayı da bu haklar belli sınırlara tabi olmaktadır. Buradaki sınırlardan anlaşılması gereken unsur bireylerin haklarını istediği biçimde kullanırken aynı zamanda toplumsal faydayı gözetmesi gerektiğidir. Bu haklar aynı zamanda devletin insanlar ve toplumlar üzerinde bir yapı oluşturmasına imkan tanımaktadır.

1.7.2.2. Eşitlik ve Sosyal Adalet

Sosyal devlet sisteminin temelinde eşitlik ile sosyal adalet kavramları bulunmaktadır. Anlamsal olarak eşitlik vatandaşların ülke imkanlarından yararlanırken fırsat eşitliğine sahip olması anlamına gelmektedir. Bu açıdan ayrımcılığın yapılmaması durumunu ifade etmektedir (Sallan, 2007: 111). Eşitlikle alakalı farklı kuramlar bulunmakla birlikte sosyal devlet kapsamında fırsat eşitliği konusuna odaklanılmaktadır. Bu kavram sadece kanunlar karşısında eşitliği değil, aynı zamanda belli statülerde ve belli hizmetlerde vatandaşlara eşit imkanlar tanınmasını öngörmektedir. Bu olgunun sağlanması halinde kanunlar kapsamında eşitliğin sağlanabilmesi daha kolay olacaktır.

Fırsat eşitliği kavramı bünyesinde iktisadi ve sosyal sebeplerden dolayı üreyen eşitsizliklerin ortadan kaldırılması ile mal varlığının adil biçimde dağılmasının sağlanması amaçlanmaktadır. Özellikle sosyal devlet yapılarında sağlık hizmetlerinde fırsat eşitliğinin sağlanabilmesi toplumun gelişebilmesi açısından oldukça önemlidir. Fırsat eşitliği temin edilirse herkesin eşit biçimde yükselme imkanı da ortaya çıkmış olacaktır.

Sosyal adalet ise, insanlığın temelde ulaşmak istediği olgulardan biri olsa da bazen baskıcı topluluklarda insanların hoşnut olmadığı bir öge olarak ortaya çıkmıştır. Anlamsal olarak sosyal adalet, topluma bağlı tüm kişilerin belli bir asgari hayat düzeyine sahip olmasını temin eden devlet yapısı şeklinde açıklanmaktadır. Asgari yaşam düzeyinin tüm bireyler için sağlanması eşit gelir dağılımının temin edilmesini mümkün kılacaktır. Devlet bünyesinde bulunan her kişiye milli gelirden makul bir pay verilmesi lazımdır (Sözer, 1994: 5).

Gelir dağılımı kapsamında sosyal adalet kavramına bağlı olunması gereken bir ölçüt olarak kabul gören bir görüş bulunmamaktadır. Bu açıdan bir ülke kapsamında üretim süreçlerine dahil olan milli gelirin piyasa güçlerince dağıtılması birincil gelir dağılımının olduğunu ortaya koymaktadır. Fakat belirtmek

gerekmektedir ki bir ülke içerisinde milli gelirin oluşumuna katkısı olmayan birimler veya kişiler de bulunmaktadır. Bu birimlerin ve kişilerin milli gelirden pay alabilmelerinin sağlanması açısından kamu gider ile gelirleri kapsamında bir dağıtımın gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu dağıtım ise ikincil gelir dağılımı olarak anılmaktadır. Burada hedef milli gelirin gruplar ile bireyler arasında eşitlik ilkesinde dağıtılmasının sağlanmasıdır. Gelir dağılımının eşit ve adil dağılıp dağılmadığını tespit edebilmek için Fonksiyonel Gelir Bölüşümü, Lorenz Eğrisi ve Gini Katsayısı benzeri ölçütlerden faydalanılmaktadır (Aktan ve Özkıvrak, 2008: 31-32).

Gelir dağılımının ölçülmesi maksadıyla kullanılan Gini Katsayısı sıfıra yaklaştıkça gelir dağılımında düzelmeye olduğu, bire doğru yaklaştıkça ise gelir dağılımının kötüleştiği bildirilmektedir. Fonksiyonel Gelir Bölüşümü kapsamında rant, kar, faiz benzeri üretim faktörlerinin sağladığı faydaların topluma tarımsal gelirler, maaşlar ve ücretler açısından düzgün dağılıp dağılmadığı kontrol edilmektedir.

1.7.3. Sosyal Devletin Niteliği ve Amaçları

Kapitalizmin ve sanayileşmenin yaygınlaşmasıyla birlikte ortaya çıkan sosyal, kültürel ve ekonomik sorunlar sosyal devlet kavramının ön plana çıkmasına neden olmuştur. Devletler söz konusu sorunlara müdahalede bulunmak maksadıyla bazı düzenlemelerde bulunmuş ve bu düzenlemeler sosyal devlet kavramının temelini oluşturmuştur. Sosyal devlet, bireylere, topluluklara ve ailelere minimum düzeyde gelir garantisi sunan, onlara yönelik tehditleri bertaraf etmeye çalışan, barınma, sağlık ve eğitim benzeri hizmetlerle alakalı şartları belirleyen devlet tipi olarak ifade edilebilir (Şenkal, 2005: 276). Liberal politikaların uygulanmasıyla birlikte açığa çıkan problemlerin çözülememesi ve liberal anlayışın devam ettirilmesinin istenmesi sosyal devlet kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Literatürde liberal politikalar başta “minimal devlet” ardından “sınırlı devlet” görüşleri başkalaşım geçirmiş ve olgular yerini “sosyal devlet” kavramına bırakmıştır. Bu açıdan sosyal devlet kavramında liberal düşüncenin şart koştuğu ana ilkeler varlığını sürdürmüştür. Bu kapsamda devletin sağladığı sosyal ve ekonomik şartlar içerisinde bazı değişikliklerin yapılması söz konusu olmuştur. Bu değişiklikler kapsamında gelir dağılımında, sunulan hizmetlerde ve daha önceki bölümlerde ele alınan diğer unsurla alakalı düzenlemelerin yapılması söz konusu olmuştur. Bu

düzenlemeler kapsamında sosyal devlet kavramına erişilmiştir. Fakat belirtmemiz gerekmektedir ki sosyal devlet anlayışında devletin yalnızca sosyal maksatlı müdahaleleri bulunmaktadır (Aktan ve Özkıvrak, 2008: 39).

Farklı devlet sistemlerinden sosyal devleti ayıran diğer bir unsur, fakir veya zengin ayrımı olmaksızın, tüm insanlara insan haysiyetine yakışan asgari hayat koşullarının sosyal devlet kapsamında sağlanmasıdır. Bu olgu sosyal devlet kavramı içerisinde olmazsa olmaz bir şarttır. Bunun nedeni ise sosyal devletin insanı gözeten ve bu maksatla insanların gereksinimlerini karşılamaya yönelmiş bir devlet biçimi olmasıdır. Burada dikkat edilmesi gereken olgu asgari koşulların ülkeden ülkeye farklılık göstermesidir. Ayrıca bu kavramın iktisadi öğelerin dışında tutulması da mümkün değildir. Bu öğelerle birlikte devletlerin kaynaklarının kısıtlı olması tüm insanların gereksinimlerinin sağlanmasında öncelik olarak ihtiyaç sahiplerine verilmesine neden olmaktadır (Gümüş, 2010: 188). Az gelişmiş ülkelerde kaynak sıkıntısının olması ihtiyaç sahiplerine sosyal yardımda bulunulmasına engel olmaktadır.

Sosyalist devletle sosyal devlet kavramları bazen birbirlerine karıştırılabilmektedir. Sosyalist devlette üretim koşulları devlet içerisinde toplanmıştır. Bunun dışında işçi kesimi sosyalist devletin yönetimini üstlenmektedir. Bu açıdan sosyalist devletlerde kişisel özgürlüklerden çok belli bir kesimin kararlarının uygulanması söz konusu olmaktadır. Sosyal devlette ise özel mülkiyet temeldedir. Bu açıdan devlet bireylerin iktisadi faaliyetlerine asgari düzeyde karışmaktadır. Bu açıdan sosyal devlette kişilerin tam serbestliği benimsenmiştir. Sosyal devlet liberal devlet gibi tam özgürlük veren insanlara müdahalede bulunmayan bir devlet tipi olmamakla beraber, sosyalist devlet gibi birey özgürlüğünü kısıtlayan bir devlet modeli de değildir. Sosyal devlet sadece bireylerin sosyal problemlerini çözebilmek adına müdahalelerde bulunmaktadır. Bu olgulardan hareketle sosyal devletin sosyalist devlet ile liberal devlet arasında olan bir uygulama olduğunu söylememiz mümkün olmaktadır (Aktan ve Özkıvrak, 2008: 32-33).

Bireyler sosyal devlet uygulamaları kapsamında insan onuruna yakışan asgari hayat standartlarına kavuşmaktadır. Bu açıdan sosyal devlet, sosyal yardım, sosyal hizmetler konularına önem vermekte ve bunları bir sorumluluk olarak yerine getirmeye çalışmaktadır. Söz konusu bu sorumluluklar sosyal devlet tarafından bir

takım kurumlar vasıtasıyla sağlanmaktadır. Ayrıca sunulan bu hizmetler süreklilik arz eden bir yapı çerçevesinde sunulmaya çalışılmaktadır.

Sosyal devletin bir takım amaçları bulunmaktadır. Bu amaçlar şu şekildedir (Özdemir, 2007: 21):

- Bireylere asgari gelir düzeyinin garanti edilmesi veya belli gereksinimlerin asgari koşullarının sağlanması ile devletin insanların hayat standartlarını geliştirmesi,
- Vatandaşlarının kanunlar karşısında olduğu gibi iktisadi, sosyal ve kültürel süreçler kapsamında özgür ile eşit olmalarının sağlanması,
- Fırsat eşitliği, adil gelir dağılımı, fakirlikle mücadele, sosyal güvenlik, sosyal barış, ekonomik büyüme, kalkınmayı sağlamak ile tam istihdam benzeri konuları yerine getirmek.

1.7.3.1. Adil Gelir Dağılımı ve Fırsat Eşitliği

Sosyal devlet kavramı kapsamında ele alınan sosyal adalet içerisinde adil gelir dağılımını bulundurmaktadır. Adil gelir dağılımı, toplumsal sorunların oluşmasına neden olmayacak ve toplum tarafından onaylanan bir gelir dağılımını açıklamaktadır. Devletler adil gelir dağılımını sağlamak adına kamu harcamaları ile kamu gelirlerini kullanacaktır. Özellikle gelir düzeyine göre artan oranlı vergiler ile transfer harcamaları benzeri öğelerle geliri yüksek kesimden geliri düşük kesime bir geçiş sağlanması temin edilmektedir. Bu durum, gelir grupları arasındaki farkın azalmasını amaçlamaktadır.

1.7.3.2. Tam İstihdam ve Yoksullukla Mücadele

Yapısal açıdan yoksulluk, insan onuruyla uyumayan yaşam standartlarıyla yaşamak ve gelir açısından tamamen ya da kısmen yetersizlik içerisinde olmak şeklinde ifade edilebilir. Bu açıdan yoksulluk bireylerin sosyal, ailesel ve kültürel yaşamlarını tehlike altına sokan bir hal şeklinde de açıklanabilecektir (Aktan ve Özkıvrak, 2008: 40-41).

Yoksulluğun, bireyin asgari geçimini temin edecek gelirinin olmayışı biçiminde açıklanabilmesi mümkündür. Asgari gelir kaynağının bulunmaması durumunun işsizlik kavramıyla ele alınması mümkündür. Ancak bireylerin işsiz olması bireylerin asgari gelirlerinin olmadığını göstermemektedir. İşsizlik insanların

çalışarak bir sosyal statü elde etme arzularına ket vuran bir öge olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu açıdan işsizlik gelir sağlama olasılığını düşürmesiyle beraber, bireylerin sosyal konumlarına zarar veren unsurlar içermektedir. Yoksul kesimler içerisinde işsizliğin hızla artış göstermesi toplumsal problemlerin oluşmasına neden olabilmektedir. İşsizlik toplumda şiddet ve isyan olaylarında artışlara sebep olabilecektir (Gündoğan, 2003: 161). Söz konusu bu özellikleri açısından devletlerin mücadele etmesi gereken sorunların başında işsizlik bulunmaktadır. İşsizlik sorununun sosyal devlet anlayışı kapsamında çözüme ulaştırılabilmesi açısından tam istihdamı sağlamak adına bir takım düzenlemeler yapılması benimsenmektedir. Bunun dışında bu sorunla alakalı olarak çalışma hakkının temin edilmesi önem arz etmektedir. Çalışma hakkının layıkıyla yerine getirilebilmesi tam istihdamın sağlanabilmesi açısından önemlidir.

Az gelişmiş ülkelerde işsizliğin yoksulluğa neden olduğu söylenmektedir. Ancak gelişmiş ülkelerdeki ileri düzey sosyal güvenlik sistemleri bu olgunun bu şekilde yaşanmamasına sebep olmaktadır. Gelişmiş ülkelerde işsizlik ödemeleriyle birlikte işsiz bireyler yoksulluk sınırının üzerinde yaşamlarını sürdürebilmektedir. Sosyal güvenlik sistemlerini geliştiremeyen ülkelerde de çalışan birisi yoksulluk sınırın altında standartlara sahip olabilmektedir. Söz konusu bu bulgular sebebiyle sosyal devlet politikaları aynı zamanda işsizlik ve yoksulluk arasındaki sınırların belirlenmesine neden olacaktır.

Yoksulluk ile işsizlik kavramları döngüsel nitelikler taşıyabilmektedir. Yoksul ülkelerde işsizlik olabildiği gibi işsizlik sebebiyle yoksulluk durumu da açığa çıkabilmektedir. Sosyal devlet anlayışı kapsamında tam istihdam sağlanmaya çalışılarak yoksullukla mücadele edilmesi anlayışının benimsenmesi gerekli bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.7.3.3. Sosyal Güvenlik

Sosyal güvenlik, kişilerin yaşlılık, işsizlik, hastalık gibi bir takım tehditlere yönelik olarak korunmasını sağlamak anlamına gelmektedir. Sosyal güvenlik olgusunun temelinde sosyal yardımlar ve sosyal sigortalar bulunmaktadır. Söz konusu araçlar vasıtasıyla gelirin topluma tekrar dağıtılmasını sağlanmaya uğraşılmaktadır. Sosyal yardımların finansmanı vergilerle yapılmaktadır. Sosyal

sigortaların finansmanı ise sigortaya katılımlar üzerinden temin edilmektedir (Talas, 1983: 328-331).

Sosyal devlet kapsamında sosyal güvenlik uygulama alanları kendini kaza, sakatlık, hastalık, işsizlik ve yaşlılık gibi konularda göstermektedir. Bu olgular bireylere yaşamlarının herhangi bir döneminde ortaya çıkabilecek gelir azalmalarında asgari bir gelir garantisi sunmaktadır. Bu sayede insanların gelecekle alakalı karamsarlığa düşmeleri engellenmektedir.

1.7.3.4. Sosyal Denge ve Sosyal Barış

Sosyal devlet vatandaşlarının hak ve özgürlüklerini önemseyen, vatandaşlarının hayatlarını ve refah düzeylerini garanti altına alan, toplumdaki insanlar arasında bir denge temin edilmesini sağlayan yönetim biçimidir. Sosyal devlet sosyal denge ile sosyal barışın sağlanabilmesi açısından şu unsurları hedeflemektedir (Seyyar, 2002: 496):

- Gelir dağılımındaki adaletsizlik sorununu ortadan kaldırmak,
- İktisadi olanaklara erişimde ve sosyal hizmetlerden yararlanma kapsamında görülen farklılıkları azaltmak,
- İlk önce ihtiyaç sahiplerine gelir sağlamak ile düşük gelir gruplarının fırsat eşitliği ilkesine dayalı olarak maddi ve manevi gelişimlerine olanak tanımaktır.

Toplumda sosyal dengeye erişebilmek için sağlık, barınma ve eğitim gibi konularla alakalı olarak kesimler arasında ayırım yapılmadan dengeli hizmetlerin sunulması gerekmektedir. Sosyal dengenin kurulmasıyla birlikte sosyal barış temin edilebilecektir. Bu açıdan kesimler arasında ortaya çıkabilecek gerginliklerin de önlenmesi söz konusu olacaktır.

1.7.3.5. Ekonomik Büyüme ve Kalkınma

Devletlerin ekonomik büyümeyle kalkınma hedeflerine erişebilmeleri için toplumda belli bir refahın sağlanması gerekmektedir. Özellikle ekonomik büyüme ile kalkınma kavramları sosyal devlet bünyesinde değerlendirilen olgular olarak karşımıza çıkmaktadır.

Gelişmiş toplumlarda ekonomik büyüme ile kalkınma sağlanmış olmasından dolayı sosyal politikaların ihtiyaç sahipleri için uygulanabilmesi kolay hale

gelmektedir. Gelişmiş ülkelerde devletin yeterli kaynağa sahip olması, gelirin adil dağılmasını sağlayacak sosyal devlet uygulamalarının herhangi problem olmadan uygulanmasını sağlayabilmektedir. Fakat yeterli kaynağı olmayan ülkelerde ise vatandaşlara olması gereken düzeyde refah temin edilememekte ve bu durum sosyal politikaların uygulanmasını zorlaştırmaktadır. Özellikle bu ülkelerde kalkınmayla beraber sosyal adaleti temin etme amaçları iki temel amaç olarak karşımıza çıkmaktadır. Ülkelerin uygulamaya koydukları sosyal politikalar ile iktisadi politikalar arasında önemli bir etkileşim bulunmaktadır (Sözer, 1994: 8-9).

1.7.4. Sosyal Devletin Araçları

Sosyal devletler hedeflerine ulaşmak adına sosyal politika araçlarından faydalanmaktadır. Bu sebeple sosyal politikalar sosyal devletlerin ana ögesi olarak kabul görmektedir. Sosyal politikaların, toplumsal yapılar arasında açığa çıkan problemlerin çözülmesinin sağlanması ve tüm vatandaşların refahını temin etmeyi ve geliştirmeyi amaçlayan hedefler olduğunu ileri sürmemiz mümkün olmaktadır. Bu bakımdan sosyal politikalar sosyal yaşam ile çalışma yaşamıyla alakalı geliştirici uygulamaların tamamıdır (Sözer, 1994: 18). Ülkeler sosyal politika araçlarıyla insanların faydalarını gözeterek hizmetleri sağlamakta ve bu kapsamda sosyal devlet kapsamında belirledikleri amaçlara erişmeye uğraşmaktadırlar. Devletlerin yararlandıkları sosyal politika araçları bulunan zamana ve devletlere göre farklılık gösterebilmektedir (Sosyal Politika Nedir?, <http://www.sosyalsiyaset.net/>, erişim tarihi: 02.10.2016).

Sosyal devletlerin kullandığı araçlar şu şekilde ayrılmıştır (Aktan ve Özkıvrak, 2008):

- Bireylere sunulan nakdi yararlar (Sosyal yardımlar ve sosyal sigorta) ile kamu sağlık hizmetleri,
- Devlet müdahalesi kapsamında yararlanılan vergi uygulamaları, devletleştirme, kontroller, regülasyon, kamu harcamaları benzeri araçlardır.

Bu sosyal politika araçları dışında devletler kamu zararları kapsamında kullanılan sosyal teşvikler ile sosyal tazmin araçlarını kullanabilmektedir. Bu araçlar dışında devletin aldığı yükümlülüklerle sosyal politikaları uygulama eğiliminde olabilmektedir.

1.8. Sosyal Devlet Anlayışının Dünyada ve Türkiye’de Gelişimi

1.8.1. Dünya’da Sosyal Devlet Anlayışı

Dünyadaki sosyal devlet anlayışının anlaşılabilmesi için devletin yapmış olduğu sosyal yardımların değerlendirilmesi yerinde olacaktır. Bu açıdan Tablo 1 de ülkelere göre sosyal yardım harcamalarının GSYH içindeki payı ele alınmıştır.

Tablo 1. Ünelere Göre Yapılan Sosyal Harcamaların GSYH İçindeki Payı

	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
FRANSA	20,6	25,8	24,9	29,0	28,4	29,6	31,5	31,7	31,4	31,5	32,0	31,9	32,1	32,0
BELÇİKA	23,5	26,0	24,9	25,6	24,5	25,6	29,1	28,8	29,4	30,3	30,9	30,7	30,6	30,8
FİNLANDİYA	18,0	22,0	23,8	29,7	23,3	25,0	28,3	28,7	28,3	29,4	30,6	31,0	31,0	31,1
DANİMARKA	24,4	22,9	25,0	28,7	26,0	27,3	29,7	29,9	30,1	30,2	30,2	30,1	30,1	30,2
İTALYA	18,0	20,8	21,4	21,7	23,3	24,9	27,8	27,8	27,5	28,1	28,7	28,6	28,7	28,8
AVUSTURYA	22,1	23,4	23,4	26,1	26,1	26,8	28,6	28,6	27,7	27,9	28,3	28,4	28,3	28,5
İSVEÇ	26,0	28,2	28,5	31,8	28,2	28,7	29,4	27,9	27,2	27,7	28,2	28,1	28,1	28,3
İSPANYA	15,4	17,6	19,7	21,3	20,0	20,9	26,1	26,7	26,8	27,1	27,3	26,8	27,0	27,1
PORTEKİZ	9,6	10,0	12,4	16,2	18,6	22,8	25,3	25,2	24,8	24,8	25,8	25,2	25,9	25,7
ALMANYA	21,8	22,2	21,4	25,9	26,2	27,0	27,6	26,8	25,5	25,4	25,6	25,8	25,7	25,8
HOLLANDA	24,8	25,3	25,6	23,8	19,8	21,8	23,1	23,7	23,5	24,1	24,6	24,7	24,8	24,9
YUNANİSTAN	10,3	16,1	16,5	17,4	19,2	21,1	24,4	24,2	25,7	26,1	24,3	24,0	24,4	24,5
SLOVENYA	0,0	5,8	22,8	21,8	23,0	23,9	24,0	24,0	23,8	23,7	23,8	23,9
LÜKSEMBURG	20,3	19,8	19,1	20,8	19,6	22,0	24,3	23,0	22,5	23,4	23,4	23,5	23,4	23,5
İNGİLTERE	16,3	19,2	16,3	19,2	18,4	20,2	23,9	22,8	22,7	23,0	22,5	21,7	22,0	22,3
MACARİSTAN	20,5	22,3	24,7	23,5	22,6	22,3	22,1	22,1	22,3	22,2
NORVEÇ	16,3	17,5	21,9	22,9	20,8	21,1	22,8	22,4	21,8	21,7	22,0	22,0	22,1	22,0
İRLANDA	16,0	20,8	17,2	17,9	13,1	15,8	23,4	23,3	22,3	22,0	21,9	21,0	21,1	21,0
OECD - TOPLAM	15,4	17,0	17,5	19,3	18,6	19,4	21,9	21,7	21,4	21,6	21,7	21,6	21,4	21,6
YENİ ZELANDA	16,9	17,5	21,2	18,4	18,9	17,9	21,0	21,0	20,7	21,0	20,8	20,8	21,2	21,3
POLONYA	14,9	22,3	20,3	20,7	20,7	20,7	20,1	20,1	20,7	20,6	20,6	20,8
EK CUMHURİYETİ	14,6	16,6	18,8	18,5	20,3	19,9	20,1	20,2	20,5	20,6	20,7	20,8
İSVİÇRE	13,5	14,3	12,8	16,9	17,2	19,4	19,7	19,5	19,3	19,7	19,9	19,4	19,5	19,8
AVUSTRALYA	10,2	12,1	13,1	16,1	17,2	16,4	17,4	17,2	17,8	18,3	19,0	19,0	19,2	19,3
SLOVAKYA	18,8	17,8	16,1	18,5	18,4	18,1	18,3	18,7	18,4	18,3	18,7
ABD	12,8	12,8	13,1	15,0	14,2	15,5	18,5	19,3	19,0	18,7	18,6	19,2	19,1	19,3
KANADA	13,2	16,4	17,6	18,4	15,8	16,2	18,5	17,9	17,4	17,4	17,2	17,0	17,2	17,3
İZLANDA	13,5	15,0	15,0	16,3	18,5	17,9	18,1	17,5	17,1	16,5	17,1	17,3
ESTONYA	13,8	13,1	19,8	18,8	16,8	16,2	16,1	16,3	16,2	16,1
İSRAİL	16,7	16,8	16,0	15,8	15,7	15,6	15,5	15,5	15,0	15,2	15,3
TÜRKİYE	3,1	3,1	5,5	5,6	..	9,7	13,2	12,6	12,2	12,3	12,5
G. KORE	2,8	3,2	4,8	6,5	9,4	9,0	9,0	9,6	10,2	10,4
ŞİLİ	9,8	11,0	12,7	8,7	11,2	10,5	10,1	10,2	10,0
JAPONYA	10,3	11,1	11,1	14,1	16,3	18,4	22,0	22,1	23,1
MEKSİKA	..	1,7	3,2	4,2	5,0	6,5	7,7	7,8	7,7	7,9

Kaynak: OECD Stat, http://stats.oecd.org/Index.aspx?datasetcode=SOCX_AGG#,

erişim tarihi: 07.06.2017.

Tablo 1'e dikkat edilirse ele alınan ülkeler kapsamında yıllara göre ülkelerin yaptıkları sosyal yardımların GSYH içerisindeki payları genel olarak artış göstermektedir. Bu açıdan dünyada sosyal devlet olgusunun giderek kuvvet kazandığını söylememiz mümkün olmaktadır.

1.8.2. Türkiye'de Sosyal Devlet Anlayışı

Türkiye'de sosyal devlet anlayışının gelişimine bağlı bazı durumlar açığa çıkmıştır. Söz konusu durumların şu şekilde ifade edilmesi mümkündür (Sallan, 2006: 259-300):

1. Osmanlı Devleti döneminde genel olarak sosyal devletle alakalı olarak vakıflar, meslek kuruluşları, loncalar ile ahi birlikleri üzerinden yardımlarda bulunulmuştur.
2. Liberal görüşün yerine Keynes'e ait görüşler 1920'lilerde yayılmaya başlamış ve söz konusu görüşler 1922 senesinde Türkçe olarak yayınlanmıştır.
3. Ülkemizde sosyal devlet adına yapılan ilk düzenleme 1926 senesinde eğitimin ücretsiz yapılmasıdır.
4. "Umumi Hıfzıssıhha Kanunu" 1930 senesinde yürürlüğe sokulmuş ve bu kanunla beraber yetim, emekli ve dulların aylıkları hazine üzerinden ödenmeye başlamıştır.
5. Çalışma Bakanlığı 1945 senesinde faaliyete sokulmuş ve bunu İş ve İşçi Bulma Kurumu'nun faaliyete sokulması izlemiştir. Bunları İşçi Sigortaları Kurumları'nın faaliyet sokulması takip etmiştir (Çelik, 2007).
6. Kıdem tazminatı "İş Kazaları, Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortası Kanunu" kapsamında 1946'da yürürlüğe sokulmuştur.
7. Yaşlılık Sigortası Kanunu ile Emekli Sandığı Kanunu 1950'lerde yürürlüğe sokulmuştur.
8. 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü 1957 senesinde faaliyete geçmiştir.
9. Sosyal devlet kavramı 1961 Anayasası'nda yer bulmuştur.

10. Emekli Sandığı, Bağkur ve SSK benzeri yapıların düzenini sağlamak maksadıyla 1974 senesinde Sosyal Güvenlik Bakanlığı faaliyete girmiştir.
11. 2022 sayılı “Altmış Beş Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Gücsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkındaki Kanun” 1976 senesinde yürürlüğe girmiştir. Böylece sosyal devlet kapsamında sosyal yardım politikalarının geliştirilmesi amaçlanmıştır.
12. 1980'lere girilmesiyle birlikte sosyal politikalardan uzaklaşmaya başlamıştır.
13. Milli Eğitim Bakanlığı'na 1982 senesinde yoksul öğrencilere parasız yatılı okul ile burs temin hakkı tanınmıştır.
14. 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşmayı ve Dayanışmayı Teşvik Fonu 1986 senesinde oluşturulmuştur.
15. Yukarıdaki fonun faaliyetlerinin sürdürebilmesi açısından 2004 senesinde 5263 sayılı kanunla birlikte Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü faaliyete sokulmuştur.

Yürütülen tüm yardımların bir yapı altında toplanabilmesi açısından 2011 senesinde çıkarılan 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı faaliyete sokulmuştur. Ayrıca bu kararnameyle birlikte Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü'nün ismi Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'ne dönüştürülmüştür (Koray ve Çelik, 2015: 245).

İKİNCİ BÖLÜM

2002 SONRASINDA TÜRKİYE'DE SOSYAL DEVLET UYGULAMALARI

2.1. 2002 Sonrasında Hükümet Programlarında Sosyal Politika

Türkiye’de 2002 yılı itibariyle Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) iktidarının sosyal politikaları kapsamında bazı düzenlemeler yapılmıştır. AK Parti hükümetinin uyguladığı sosyal politika uygulamalarının anlaşılması açısından bu partiden kurulan hükümet programlarının ele alınması yerinde olacaktır.

AK Parti hükümetinin 23.12.2002 tarihinde sunmuş olduğu 58. Hükümet programında yoksulluk ve işsizlik sorunları geçmiş dönem koalisyon hükümetlerine dayandırılmıştır. Bu program kapsamında geçmiş dönemdeki krizlerin pek çok işyerinin kapanmasına, iç ile dış borcun artmasına ve pek çok insanın işlerini kaybetmesine neden olduğu belirtilmiştir. Söz konusu program kapsamında Türkiye’deki toplam nüfusun %15’inin açlık sınırının altında yaşamak durumunda kaldıkları belirtilmiştir. Tüm bu öğelerin Anayasa’ya ve insan haklarıyla uyuşmadığı belirtilmiştir. AK Parti hükümetinin 58. Hükümet programında “öngörülebilirlik” unsuruna dayanılacağı belirtilmiştir. Bunun dışında maddi olanaksızlıklar sebebiyle haklarını arayamayanlar için “adli yardım” olgusuna odaklanacağı ifade edilmiştir (58. Hükümet Programı, <https://webcache.googleusercontent.com/>, erişim tarihi: 04.10.2016).

Yaşanan krizin ardından kurulan 58. Hükümet, ülkedeki zengin kesim ile yoksul kesim arasındaki bulunan boşluğun giderek arttığını ve ülkedeki genel refahın düşüş kaydettiğini belirtmiştir. Özellikle şehirlerdeki yoksul kesimin iktisadi ve sosyal hayatta dışlandığı ileri sürülmüştür. Bu durumun ise kentlerde asayişin bozulmasına neden olduğu ifade edilmiştir (58. Hükümet Programı, 2016).

58. Hükümetin ardından hızlı biçimde 59. Hükümete geçiş yapılmış ve hükümet programında 58. Hükümet programında yer alan öğelerin ön planda

tutulacağı üzerinde durulmuştur. Ancak bu program kapsamında önceki programda yer alan yoksulluk ifadelerinden bahsedilmemiştir. Programın ufak yerlerinde işsizler, yoksullar, çocuklar ve yaşlılar adına bazı programlar yapılacağı ifade edilmiştir.

AK Parti'nin kurmuş olduğu 60. Hükümetin programında sosyal politika olgularına önceki programlara nazaran daha kapsamlı yer verilmiştir. Özellikle bu programda Türkiye Cumhuriyeti'nin “sosyal”, “demokratik” ve “laik” bir hukuk devleti olduğunun üzerinde durulmuştur. Bunun dışında bu programda temel hak ve özgürlüklerden, sosyal güvenlik sistemlerine, gelir dağılımından, yoksulluğa kadar pek çok konuyla alakalı ifadeler yer almıştır. Özellikle bu programda dikkati çeken öge söz konusu hükümet döneminde sosyal politikaların ve kalkınmanın ön planda tutulacağı belirtilmesidir. (60. Hükümet Programı, <https://www.akparti.org.tr/>, erişim tarihi: 04.10.2016).

AK Parti'nin kurduğu 61. Hükümet programı kapsamında ön planda tutulan öğelerden birisi Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın faaliyete sokulması olmuştur. Bu bakanlıkla birlikte sosyal yardımlar ve diğer sosyal öğelerin tek bir yapı içerisinde birleştirilmesi planlanmıştır. Ayrıca bu program kapsamında yoksullukla mücadele, gelir dağılımının geliştirilmesi benzeri kavramların üzerinde de durulmuştur (61. Hükümet Programı, <http://www.resmigazete.gov.tr/>, erişim tarihi: 04.10.2016).

62. hükümet programında AK Parti sosyal politikalar kapsamında “İnsani Kalkınma” ile “Yaşanabilir Mekanlar ve Çevre” başlıklarını ön plana çıkarmıştır. Özellikle insani kalkınma açısından güçlü sosyal devlet olgusu üzerinde durulmuştur. Nitelikli insanların yetiştirilmesi açısından eğitime öncelik verileceği vurgusu yapılmıştır. Sağlıkla alakalı olarak “Sağlıkta Dönüşüm Programı” kapsamında hizmetlerin süreğinden bahsedilmiştir (62. Hükümet Programı, www.akparti.org.tr, erişim tarihi: 04.10.2016).

63. hükümette AK Parti'nin hükümet kuracak çoğunluğa erişememesi sebebiyle bu hükümet seçim hükümeti görevini üstlenmiştir. 64. Hükümet programı kapsamında ise sosyal politikalarla alakalı olarak ihtiyaç sahiplerine ulaşılması açısından “Aile ve Sosyal Destek Programı” na odaklanılacağı belirtilmiştir. Gelir, istihdam, sağlık ve eğitimle alakalı risk haritalarının oluşturulacağı ve bu risk

haritalarına göre sosyal politikaların şekilleneceği belirtilmiştir (64. Hükümet Programı, <http://www.akparti.org.tr>, erişim tarihi: 04.06.2016). Bu süreç kapsamında 64. Hükümetten 65. Hükümete hızlı bir geçiş olmuştur. AK Parti yine bu hükümet kapsamında sosyal politikalara odaklı hizmet sürdüreceğini 65. Hükümet programında belirtmiştir.

AK Parti iktidarında sosyo-ekonomik yapının güçlenmesi, yoksulluğa ve işsizliğe son verilebilmesi adına çeşitli politikalar yürütülmüştür. Ak Parti hükümetinin iktidara gelişi 2001 krizi sonrasında olduğu için hükümetin ilk amacı krizin etkilerini hafifletmek olmuştur. Bu açıdan sosyal politikanın bir yansıması olarak sosyal yardımlara önem verilmeye başlanmıştır (Boratav, 2009).

AK Parti hükümetiyle beraber sosyal yardımların kapsamı tüm vatandaşları kapsayıcı nitelikte olmuştur. 2001 krizinin etkilerine duyarsız kalmamak adına sadece formel sektörde çalışanlara değil tüm vatandaşlara yönelik sosyal politikalar geliştirilmeye çalışılmıştır. Ak Parti ile beraber yurttaşlık temelli bir sosyal politika anlayışı gündeme gelmiştir (Buğra, 2009).

AK Parti döneminde etkinliği en fazla olan sosyal yardım kurumu SYDT Kanunu kapsamında olan kurumdur. SYD Vakıfları ile yoksullukla mücadele edilmekte ve çeşitli ihtiyaçlarını karşılayamayan ailelere gerekli yardımlar yapılmaktadır. Ak Parti'nin modern sosyal yardım anlayışı ise Yeşil Kart uygulamasıyla beraber gelmiştir. Yeşil Kart ile vatandaşlar ücretsiz şekilde sağlık hizmetlerinden faydalanabilmektedir (Boratav, 2009).

2.2. 2002 Sonrasında Sosyal Politika Uygulamaları

Genel olarak 1970'li yıllardan sonra refah devleti anlayışı kapsamında yapılan sosyal harcamalar ile devletlerin piyasalara daha az müdahalede bulunan anlayışları benimsemeye başlamaları farklı bir sürecin başlamasına neden olmuştur. Söz konusu bu değişimler aynı zamanda sosyal politika kavramında da bir takım değişimlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu dönem sonrasında devletler iktisadi faaliyetler dışında kalmaya çalışarak yalnızca denetleyici ve düzenleyici rol üstlenmeye çalışmış ve bu kapsamda kamu kurumları özelleştirilmiştir. Söz konusu bu değişimlerle birlikte sosyal politika uygulamaları sivil toplum kuruluşlarına ve özel sektörde faaliyet gösteren gönüllülere teslim edilmiştir.

AK Parti döneminde de sürdürülen neoliberal politikalar sosyal politikalara yön vermiştir. Bu açıdan ihtiyaç sahiplerinin aldıkları devlet yardımları bir hak özelliği taşımamaktadır. Bu duruma göre ihtiyaç sahiplerinin devletten istedikleri öğeler “hak” olarak değerlendirilmemektedir (Haşlak, 2010: 16).

2002 senesinden sonra uygulanan sosyal politikalar kapsamında hayırseverlik anlayışının benimsenmesinde yoksul bireylerin sisteme dahil edilmesinin sağlanması isteği bulunmaktadır. Bu açıdan hayırseverlik aynı zamanda kapitalizmin sürdürülebilirliğini de temin etmektedir (Akyıldız, 2010: 1266).

2.2.1. Çalışma Yaşamına Yönelik Uygulamalar

2002 yılı sonrasında çalışma yaşamıyla alakalı önemli değişikliklerden biri 22.05.2003 tarihinde yürürlüğe sokulan 4857 sayılı İş Kanunu’dur. Bu kanuna göre esnek çalışma, taşeron uygulamalarına olanak tanınmıştır.

Ekonomi Koordinasyon Kurulu 1 Nisan 2010 tarihinde Sosyal Yardım Sisteminin İstihdam ile Bağlantısının Kurulması ve Etkinleştirilmesi Eylem Planı’na bağlı olarak Sosyal Yardımlar-İstihdam İşbirliği Protokolüne imza atmıştır. (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2015: 142).

Bu protokole bağlı olarak insanların istihdam edilmesi söz konusu olmuştur. Bu açıdan Tablo 2’de 2011 ile 2013 yılları arasında istihdama kazandırılan birey sayıları gösterilmiştir.

Tablo 2. 2011 ile 2013 Yılları Arasında İstihdama Kazandırılan Kişi Sayısı

Yıllar	Kişi Sayısı
2011	2601
2012	19154
2013	21999

Kaynak: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2014: 102.

Tablo 2 incelendiğinde protokol kapsamında istihdama kazandırılan kişi sayısı 2011’den 2013 yılına gelindiğinde hızlı bir artış göstermiştir. Bu bize işsizlik konusuyla alakalı sosyal devlet ilkesi kapsamında önemli adımların atıldığını göstermektedir. Tablo 3’de ise 2014 senesinde bu alanla alakalı yürütülen faaliyetler ele alınmıştır.

2013 yılı sonrasında istihdama kazandırılan kişi sayısı hakkındaki veriye ulaşılamamakla beraber Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 2016 yılı itibariyle istihdam sağlayıcı 1051 projeyi desteklemiştir (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2016).

Tablo 3. 2014 Senesinde Yürütülen Faaliyet Sonuçları

Faaliyetler	Kişi Sayısı
İstihdam Görüşmesi	100.478
İŞKUR'a Kaydetme/ Kaydı Güncelleştirme	15.616
İşe Yönlendirme	4.087
İşe Başlama	380
Kursa Yönlendirme	146
Müeyyide	1.769

Kaynak: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2014: 103.

Tablo 3'de 2014 senesinde istihdam sağlamak adına 100.478 görüşmenin yapıldığı görülmektedir. İŞKUR'a kaydı alınan veya kaydı güncel haline getirilen kişi sayısı ise 15.616 kişidir. Kurum tarafından işe 4087 kişi yönlendirilmiş, ancak yönlendirilenlerden 380 kişi işe başlayabilmiştir. İstihdam edilmek için kursa gönderilen 146 kişi bulunmaktadır. Müeyyide uygulanan 1769 kişi bulunmaktadır. İstihdam faaliyetleri hakkında bilgi sunan bu tabloda çeşitli kurumlar aracılığıyla yönlendirmeler yapılmış ve neticelendirilmiştir. Tablo 4'de 2014 ile 2015 senelerinde yapılan istihdam yardımları ele alınmıştır.

Tablo 4. 2014 ile 2015 Senelerinde Yapılan İstihdam Yardımları

Yıllar	2014		2015	
	Kişi Sayısı	Meblağ	Kişi Sayısı	Meblağ
İşe Başlama Yardımı	57	21.546 TL	715	291.510
İşe Yönlendirme Yardımı	452	29.770 TL	869	66.410

Kaynak: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2014: 104; T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2015: 143.

Tablo 4'de görüldüğü gibi 2014 senesinde işe başlama yardımı alan sayısı 57 kişi iken 2015 senesinde bu sayı 715 kişiye çıkmıştır. Aynı dönemde bu yardım için yapılan meblağ miktarı ise 21.546 TL'den 291.510 TL'ye çıkmıştır. 2014 yılında işe

yönlendirme yardımı alan sayısı 452 iken, 2015 senesinde bu sayı 869 kişiye çıkmıştır. Meblağ değeri ise 29.770 TL'den 66.410 TL'ye çıkmıştır.

İşsizlik, yoksulluk gibi kavramlar sosyal devlet ilkesi kapsamında çözülmesi gereken konular olduğundan her zaman önemlidir ve bu kapsamda da sürekli adımlar atılmıştır.

2.2.2. Konut Sorununa Yönelik Uygulamalar

Konut sorunuyla alakalı olarak Toplu Konut İdaresi (TOKİ) başkanlığı kapsamında yürütülen konut yapımı üstünden çözüm bulunmaya uğraşmıştır. Bu açıdan Türkiye'de konut sorunuyla alakalı sorumluluğu TOKİ yüklenmiş durumdadır. TOKİ'nin yaptığı konutlarla birlikte şehirlerdeki çarpık kentleşmeyi önlemek ve kentsel dönüşümü sağlamak benzeri amaçlar da temin edilmiş olmaktadır.

Tablo 5'de Türkiye'de yoksul ailelere yapılan barınma yardımları gösterilmiştir.

Tablo 5. Türkiye'de Yıllara Göre Ailelere Yapılan Barınma Yardımları

Yıllar	Yönlendirilen Kaynak (Milyon TL)
2006-2012	187,48
2013	51,68
2014	85,5
2015	72,35
2016	38,06

Kaynak: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2015: 119; T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2016: 50.

Yoksul ailelere barınma sorunlarıyla alakalı nakdi veya aynı şekilde yardım yapılması söz konusu olmaktadır. Söz konusu bu barınma yardımlarıyla birlikte ihtiyaç sahiplerinin daha iyi koşullarda yaşamaları sağlanmaya çalışılmaktadır. 2006 ile 2012 yılları arasında sağlanan barınma yardımları 187 milyon civarında olmuştur. Ancak 2013, 2014 ve 2015 yıllarında ise toplamda 208 milyon civarında barınma yardımı söz konusu olmuştur. Bu durum bize barınma yardımlarında bir artışın söz konusu olduğunu göstermektedir. Bununla beraber 2016 yılı itibariyle barınma yardımlarında önemli bir düşüş gözlenmiştir.

Sosyal devlet, sahip olduđu tüm vatandařlara asgari bir yařam dűzeyi sađlamakla yűkűmlű olduđundan barınma ihtiyacının giderilmesinin bu ilkedен dođduđunu sűylememiz uygun olacaktır.

Tablo 6’da ise TOKİ’nin 2016 yılı içerisinde yapmış olduğu konut uygulamalarının dağılımını gűsterilmiřtir.

Tablo 6. Konut Uygulamaları Dağılımları %

Sosyal Konut retimi	717.154*	% 86,46
Kaynak Geliştirme (TOKİ)	20.933	% 2,52
Kay. Gel.(E.G.Y.O+EPPY)	91.332	% 11,02
Toplam Kaynak Geliştirme	112.265	% 13,54
İhalesi Yapılan Konut	829.419	
İhale Sűrecinde	8.153	
<u>GENEL TOPLAM</u>	<u>837.572</u>	
2018 Konut Rakamı	24.014	

Kaynak: TOKİ Konut retim Raporu, <http://www.toki.gov.tr>, erişim tarihi: 16.10.2018.

Tablo 6’da gűrűldűđű gibi 2018 senesi içerisinde TOKİ tarafından yapılan toplam sosyal konut 717.154 tanedir. Sűz konusu bu konutlar da TOKİ tarafından yapılan yapıların %86’sını oluřturmaktadır. Bu bize TOKİ’nin sosyal konutlara oldukça önem verdiđini ortaya koymaktadır.

Tűrkiye’de özellikle kentsel dűnűřűm faaliyetleriyle beraber hızlı bir konutlařma sűrecine girilmiřtir. Depreme dayanıklı olmayan binaların yerine yeni binaların inřası gerçekleřmektedir. Bu konuda ayrıca TOKİ’nin yatırımları dikkat çekici durumdadır. Tűrkiye’nin hemen hemen her bűlgesinde TOKİ faaliyetleri gűrűlmektedir. TOKİ avantajlı ödeme imkűnlarıyla birçok insanı ev sahibi yapmak

adına çeşitli projeler yürütmektedir. Tablo 7’de TOKİ’nin 2016 yılı itibariyle projeleri ve teslim ettiği konut sayısı yer almaktadır.

Tablo 7. 2016 Yılında İllere Göre TOKİ’nin Teslimini Gerçekleştirdiği Konut Sayısı

Proje Adı	Konut Sayısı
Çanakkale Geyikli	24
Erzurum Aşkale	126
Karabük Merkez	66
Manisa Turgutlu	282
Niğde Altunhisar	155
Tekirdağ Merkez	408
Toplam	1.061

Kaynak: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2016: 51.

TOKİ birçok bölgede her yıl binlerce konut tamamlamakta ve on binlerce kişiyi ev sahibi yapmak adına çeşitli imkanlar sunmaktadır. Özellikle yoksun durumdaki ailelerin ev sahibi olmaları adına geri ödemeli olarak sosyal konut projeleri yapılmaktadır. Ayrıca kredi faizlerinin düşürülmesi ve taksit imkânlarının artırılmasıyla beraber konut sahibi olan insanlara çeşitli destekler sunulmaktadır.

2.2.3. Eğitim Alanında Yapılan Uygulamalar

2002 senesinden sonra öğrencilerin ihtiyaçlarının karşılanabilmesi adına her okul döneminin başında kaynak aktarımı söz konusu olmuştur. Bu kaynak aktarımı 2013 yılının Şubat ayından itibaren vakıflara yapılacak dönemsel artışlar ve bu vakıfların bu artışlardan pay ayırması şeklinde yürütülmeye başlamıştır (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2015: 124). Tablo 8’de ise dönemsel eğitim materyali yardımları gösterilmektedir.

Tablo 8. Yapılan Eğitim Materyali Yardımları

Yıllar	Yönlendirilen Kaynak (Milyon TL)
2003- 2012	800,88
2013	65,52
2016	16,67

Kaynak: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2014: 82; T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2016:53.

Eğitim alanında yapılan bir diğer uygulama şartlı eğitim yardımlarıdır. Söz konusu bu şartlı eğitim yardımlarında ihtiyaç sahibi ailelerin çocuklarının okutulması amaçlanmaktadır. Ayrıca bu yardımlarda yardımda bulunulan çocukların eğitimdeki başarıları takip edilmektedir. Bununla beraber 2016 yılı itibariyle eğitim materyali yardımlarında önemli bir düşüş kaydedilmiştir. Eğitim materyali yardımı kapsamında çocukların kitapları ücretsiz olarak dağıtılmaktadır. 2006 yılı itibariyle orta öğretim öğrencilerine ilk kez ücretsiz kitap dağıtımı yapılmıştır.

Eğitim hakkı, sosyal devleti oluşturan öğelerin en başında gelen bir haktır. Devletler sosyal devlet olma yolunda eğitimin önemini her zaman bilmiş ve bu konuda adımlar atmıştır. Türkiye’de de sosyal devlet uygulamaları kapsamında eğitim konularıyla alakalı tedbirler alınıp politikalar uygulanmıştır. Örneğin, okulların açılıp bu okullara gerekli personelin atanması sosyal devletin müdahaleci anlayışından gelmektedir.

Tablo 9’da yıllara göre verilen şartlı eğitim yardımlarının hane ve fayda sahibi sayıları gösterilmiştir.

Tablo 9. 2014, 2015 ve 2016 Senelerinde Şartlı Eğitim Verilen Hane ve Fayda Sahibi Sayısı

		2014		2015		2016	
		Hane Sayısı	Fayda Sahibi Sayısı	Hane Sayısı	Fayda Sahibi Sayısı	Hane Sayısı	Fayda Sahibi Sayısı
İlkokul	Erkek Öğrenci	393.490	469.634	395,029	465,210	400,958	469,547
	Kız Öğrenci	374.277	454.088	376,705	450,358	381,527	453,310
Ortaokul	Erkek Öğrenci	400.378	496.841	408,484	504,546	386,673	463,340
	Kız Öğrenci	379.225	479.466	388,832	489,260	369,278	449,982
Lise	Erkek Öğrenci	201.157	228.570	223,613	255,950	216,005	244,783
	Kız Öğrenci	189.189	221.282	215,420	253,065	210,652	246,407

Kaynak: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2014: 84; T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2015: 125-126; T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2016

Tablo 10’da ise yıllara göre verilen şartlı eğitim yardımlarının parasal değerleri gösterilmektedir.

Tablo 10. Yıllara Göre Şartlı Eğitim Yardımları Tutarı

Yıllar	Yönlendirilen Kaynak (Milyon TL)
2003-2012	2.514,97
2013	512,81
2014	570,75
2015	664,13
2016	605,77

Kaynak: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2015: 126; T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2016:54

2013-2016 yılı itibariyle eğitim alanında yönlendirilen kaynak miktarında artış kaydedildiği görülmektedir.

Sosyal yardımlar kapsamında eğitim alanında özel okullara giden öğrencilere teşvik ödeneği imkânı sunulmaktadır. Ailenin gelir durumu, okuyan kardeş sayısı, anne babanın durumu, korunmaya muhtaçlık durumu gibi kriterler göz önünde bulundurularak devlet okullarından özel okullara geçen öğrencilere destek yardımları yapılmaktadır.

2.2.4. Sosyal Yardımlar

Türkiye'nin 2002 yılından sonraki süreçte bulunduğu sosyal yardımlar farklı konulara ayrılmaktadır. Özelliklerine göre sosyal yardımlar Tablo 11'deki gibidir.

Tablo 11. Özelliklerine Göre Sosyal Yardım Türleri

Düzenli Yardım Çeşitleri (GSS Prim Desteği Hariç)	Sürelili Yardım Çeşitleri
Şartlı Eğitim Yardımları	Gıda Yardımları
Şartlı Sağlık Yardımları	Yakacak Yardımları
Şartlı Gebelik Yardımları	Barınma Yardımları
Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Yardımlar	Eğitim Yardımları
Muhtaç Asker Ailelerine Yönelik Yardımlar	Sağlık Yardımları
2022 Sayılı Kanun Kapsamındaki Yardımlar	Engelli İhtiyaç Yardımı
Evde Bakım Yardımı	Özel Amaçlı Yardımlar
Muhtaç Asker Çocuğu Yardımı	Giyim ve Diğer Aile Yardımları
Öksüz ve Yetim Yardımı	Tek Seferlik Yardımlar
	İstihdam Yardımları
	Doğum Yardımı

Kaynak: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2014: 75

Tablo 11’de gösterildiği gibi sosyal yardımlar süreli ve düzenli olmak üzere iki biçimde yürütülmektedir. Süreli yardımlar belli bir zaman dilimi içerisinde yapılan yardımlar olurken düzenli yardımlar ise sürekli yardımlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Yukarıdaki tabloda gördüğümüz yardım kalemleri sosyal devlet ilkesi kapsamında yıllar içerisinde ortaya çıkmıştır. İhtiyaçlara göre şekillenmiş çeşitli kurumlar vasıtasıyla sahiplerine ulaştırılmış ve ulaştırılmaya devam etmektedir.

Ülkemizde ailelere yapılan sosyal yardımlardan biri yakacak yardımlarıdır. Türkiye’de ailelere yapılan yakacak yardımlarını Tablo 12’de görmemiz mümkündür.

Tablo 12. Türkiye’de Yıllara Göre Ailelere Yapılan Yakacak Yardımları

Yıl	Hane	Kömür (Ton)
2003	1.096.488	649.818
2004	1.610.170	1.052.379
2005	1.831.234	1.329.676
2006	1.797.083	1.363.288
2007	1.864.555	1.434.163
2008	2.347.728	1.852.278
2009	2.256.265	1.910.778
2010	2.237.423	1.957.495
2011	2.060.213	1.921.771
2012	2.103.324	1.992.546
2013	2.106.015	2.142.316
2014	2.159.190	2.240.993
2015	2.139.667	2.608.671
2016	2.082.309	2.514.448

Kaynak: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2015: 122; T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2016:51.

Tablo 12’de görüldüğü gibi 2003 senesinden sonra yakacak yardımı yapılan hane sayısı ve yapılan yakacak miktarı giderek artış göstermiştir. Bu durum sosyal yardımların arttığını göstermektedir. Halkın asgari yaşam düzeyini arttırmayı hedefleyen sosyal devletin bir gereği olarak karşımıza çıkan yardım kalemlerinden biridir.

Tablo 13’de ise yapılan gıda yardımlarına ait değerler bulunmaktadır.

Tablo 13. Türkiye’de Ailelere Yapılan Gıda Yardımları

Yıllar	Yönlendirilen Kaynak (Milyon TL)
2003-2012	1.397,32
2013	163,25
2014	185,86
2015	199,79
2016	199,77

Kaynak: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2015: 119; T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2016: 50.

Tablo 13’de görüldüğü gibi ailelere yapılan gıda yardımları ortalama aynı düzeyde devam etmiştir. Bu açıdan sosyal yardımların gıda dışı yardımlarda artış gösterdiği ortadadır. Yine asgari yaşam düzeyini arttırmayı hedefleyen bu yardım türünün sosyal devletin içerisinde olduğunu söylememiz uygundur.

Türkiye’de eşi ölmüş kadınlara yönelik sosyal yardım programı düzenlenmektedir. Bu program kapsamında yapılan yardımlar Tablo 14’de gösterilmiştir.

Tablo 14. Eşi Vefat Eden Kadınlara Yapılan Sosyal Yardımlar

Yıl	Yönlendirilen Kaynak (Milyon TL)	Hane Sayısı
2012	371,5	239.376
2013	752,8	281.141
2014	814,7	276.680
2015	820,5	295.697
2016	810	289.987

Kaynak: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2015: 122; T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2016:51.

Tablo 14’de görüldüğü gibi eşi vefat eden kadınlara yönelik yardımlar 2012 yılından 2015 yılına gelinceye kadar giderek artış göstermiştir. 2012 senesinde 239 bin haneye yapılan yardım 2015 senesinde 295 bin hane dolaylarına ulaşmıştır. Aynı şekilde 2012 yılında 371,5 milyon TL yapılan yardım 2015 senesinde 820,5 milyon TL’ye erişmiştir. Bununla beraber 2016 yılında 810 milyon TL’ye gerilemiştir.

Her türlü işsizlik, hastalık, ölüm gibi risklerde bireylerin yanında olarak onlara güvence sağlayan sosyal devlet eşi vefat etmiş bayanlara Vakıflar aracılığıyla düzenli yardımlar da bulunmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DEVLET YARDIMLARININ ANALİZİ: 2002 SONRASI ANTAKYA ÖRNEĞİ

3.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı 2002 sonrası dönemde Antakya bölgesi için hükümet tarafından yapılan devlet yardımlarının sosyal devlet ilkesi çerçevesinde analiz edilmesidir.

3.2. Araştırmanın Önemi

Araştırma Antakya bölgesindeki sosyal yardımların türlerinin ve miktarlarının yıllar itibarıyla incelenmesi ve yardımların yıllar itibarıyla karşılaştırılarak analizinin yapılması açısından önemlidir. Ayrıca araştırma hem yardımların sınıflandırılması, hem de analizi ve yıllara göre değişimini ortaya koyması bakımından da önemli hale gelmektedir.

3.3. Araştırmanın Yöntemi

Yukarıda amacı ve önemi belirtilmiş olan devlet yardımları ile ilgili mevcut araştırma için deskriptif bir araştırma yöntemi kullanılmıştır. Antakya Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, Antakya Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü (eski adıyla) ile Antakya ve Hatay Büyükşehir Belediyeleri tarafından derlenen veriler ve istatistikler incelenmiş, göz önüne serilmiş ve değerlendirilmiştir. Yapılan yardımların teorik kısımda bahsedilen sosyal devlet ilkesi kapsamında olup olmadığı belirtilmiştir.

3.4. Sınırlılıklar

Araştırma bir yüksek lisans tezi çerçevesinde Antakya bölgesiyle ve çalışmaya konu edilen periyotta 2002 sonrasıyla sınırlandırılmıştır. Sosyal devlet ilkesinin gereklerini yerine getirmekle görevli belli kurumlardan veriler alınmış ve ulaşılabilecek son rakamlar ile çalışmaya şekil verilmiştir. Ancak en çok verilerine

başvurulan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (eski adıyla)'nın 2017 Faaliyet Raporu yayınlanmadığı için genel itibarıyla 2016 Aralık verileri mevcuttur.

3.5. Bulgular

3.4.1. Antakya İlçesi Hakkında

Antakya, Hatay ilinin nüfus açısından en büyük ilçesidir. Hatay ilinin büyükşehir olmadan önceki merkezidir. 6360 Sayılı On Dört İlde Büyükşehir ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun yürürlüğe girmeden önce Hatay ili 12 ilçe, 76 belediye, 362 köy ve diğer yerleşmelerden oluşan bir ildi.6360 sayılı Kanundan sonra büyükşehir belediyesi ve 15 ilçeden oluşan yerel yönetim birimleri kurulmuş ; il sınırları büyükşehir belediye sınırları ile çakışmıştır (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Antakya>).

TÜİK'in en son 2017 nüfus ve konut araştırması kapsamında Antakya'ya ilişkin bilgileri Tablo 15'de yer almaktadır.

Tablo 15. Antakya 2017 Nüfus Durumu

İl	Hane Sayısı (Bin)	Ortalama Hanehalkı Büyüklüğü
Antakya	91,393	3.9

Kaynak: www.tuik.gov.tr

Antakya'da 2017 nüfusa kayıt sistemine göre 91,393 hane bulunmaktadır. Ortalama hanehalkı büyüklüğü incelendiğinde çekirdek aile yapısının olduğu görülmektedir.

Antakya bölgesinin işgücü oranı ise Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16. Antakya İşgücü Durumu

		Kadın	Erkek	Toplam
15 ve daha yukarı yaştaki nüfus		774	784	1.559
İşgücü	İstihdam	245	545	
	İşsiz	18	27	
	Toplam	263	572	
İşgücüne dahil olmayan		512	212	

Kaynak: www.tuik.gov.tr (2013 verileri en son yapılan)

Antakya bölgesinde erkeklerin işgücüne katılım oranı %73 ve kadınların işgücüne katılım oranı %33,9'dur.

3.4.2. Antakya Bölgesinde Yürütülen Yardım Modülleri

Antakya bölgesinde yürütülen yardım çalışmaları kapsamında bazı modüllerden yararlanılması söz konusu olmaktadır. Bu modüller yardımların kapsamını ve biçimini belirleyici rol üstlenmektedir. Bu açıdan kullanılan modüller şu şekildedir:

Vakıf Yardımlar Modülü

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma (SYD) Vakıflarınca gıda, barınma, sağlık, eğitim konularında yapılan yardımları kapsamaktadır. Söz konusu modül içerisinde Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'nce Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Fonu'ndan sağlanan kaynaktan yararlanılarak sosyal ve ekonomik durumlardan dolayı ihtiyaç sahibi insanlara yönelik olarak yapılan yardım programları bulunmaktadır.

Her ilçe kapsamında vakıflara aylık periyodik aktarımlarda bulunmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu ve İl/İlçe Nüfus kurumlarınca tespit edilen sosyo-ekonomik gelişme endeksi göz önünde bulundurularak periyodik kaynak aktarımı miktarı belirlenmektedir. SYD vakıflarınca yapılan yardımlarda Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Projesi kapsamında geliştirilmiş olan Vakıf Yardımlar Modülü kullanılmaktadır. Bu modül kapsam olarak 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu'na dayanmaktadır.

Eşi Vefat Eden Kadınlara Nakit (Nakdi) Sosyal Yardım Modülü

Bu modül 29.12.2011 tarih ve 2011/8 sayılı Fon Kurulu kararı doğrultusunda uygulanmaya başlamıştır. Bu modül kapsamında hedef kitle 3294 sayılı kanun kapsamında değerlendirilen eşi vefat eden kadınlardır. Bu açıdan eşi vefat eden kadınların İl/İlçelerdeki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına başvuru yapmalarıyla birlikte yardım süreci başlatılmaktadır. Bu modülle alakalı tüm faaliyetler ise Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemi Eşi Vefat Eden Kadınlara Nakit Sosyal Yardım Modülü kullanılarak sürdürülmektedir.

2022 Yaşlı ve Engelli Yardımları Modülü

Bu modül 2022 sayılı “65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun” kapsamında SGK'dan bir geliri olmayan ya da geliri ortalama olarak aylık Muhtaçlık sınırının altında kalan 65

yaşından büyük kişilere Yaşlılık Aylığı, 18 yaşının üstündeki engellilere ise Engelli Aylığı şeklinde aylık bağlanmasını sağlamaktadır. Ayrıca 6111 sayılı kanuna göre sosyal güvenlik mevzuatına bağlı olarak çalışmayan ve yurt içi ile yurt dışı sosyal güvenlik kurumlarından geliri olmayan ve silikozis hastalığı sebebiyle istihdam olma becerisini en az %15 oranında kaybettiği Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Kurumu tarafından tespit edilen kişilere silikozis aylığının bağlanması söz konusu olmaktadır. Bu modül kapsamında yardımlar şu şekilde düzenlenmektedir:

- %40 ve üzerinde engelli oranı olanlara yardımda bulunulur.
- %40-70 arasında orana sahip olan kişilere 1059 TL yardım yapılır.
- %70 ile üzerindeki kişilere 1589 TL yardımda bulunulur.
- Yardımlar üç ayda bir yapılmaktadır.

Muhtaç Asker Ailelerine Yardım Modülü

Bu modül 20.06.2013 tarih ve 2013/5 sayılı Fon Kurulu kararı doğrultusunda uygulamaya konulmuştur. Bu programda oğlu ve eşi askerde olan ailelere iki ayda bir olmak üzere sürekli maaş verilmesi öngörülmüştür. Bu programa aynı zamanda asker aile yardımı, asker ailesine maaş, asker ailesi maaşı şeklinde isimler de verilmektedir. Bu yardımdan yararlanılması için ailenin dönemsel askerlik sebebiyle yoksulluk riskinin olduğunun SYD vakıfları Mütevelli Heyeti kararıyla tespit edilmesi gerekmektedir.

Şartlı Eğitim ve Sağlık Yardımları Modülü

Bu modül sağlık muayenelerine ve eğitime devam etme koşuluyla temin edilmektedir. Mütevelli Heyet ihtiyaç sahiplerini belirlemekte ve yardımlar buna göre yapılmaktadır. Bu modül kapsamında yardım alabilmek için herhangi bir Sosyal Güvenlik Kurumu'na tabi olmamak ve düzenli gelire sahip olmamak gerekmektedir. Bu modül genel olarak toplumun en yoksul kesimine hitap etmektedir.

Şartlı Eğitim ve Sağlık Yardımlarının içerisinde üç farklı yardım programı yer almaktadır. Bunlar; gebelik, eğitim ve sağlıktır. Sağlık yardımı içerisinde 0-6 yaş arasındaki çocuklara yapılan yardımlar, eğitim yardımında 6-17 yaş arasındaki çocuklar için verilen eğitim yardımları bulunmaktadır. Gebe kadınlar için yapılan yardımlar ise gebe yardımlarını oluşturmaktadır. Bu yardımların alınabilmesi

açısından eğitimde devamlılığın olması, sağlıkta ise düzenli muayenenin yapılması şart koşulmaktadır.

Şartlı eğitim yardımında;

- Kız çocuğa 50 TL, erkek çocuğa 45 TL yardımda bulunulur.
- Okuldan devam kayıtları talep edilir.
- Yardımlar 2 ayda bir yapılır.
- Bakanlık ödeme işlemlerini gerçekleştirir.

3.4.3. Hatay Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Bünyesinde Yapılan Yardımlar

On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi Ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un birinci maddesinde Hatay Belediyesi'nin Büyükşehir'e dönüşmesinin ardından kurulu bulunan Antakya Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı 3'e bölünmüştür. Bunlar Hatay, Antakya ve Defne Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarıdır.

Aşağıda yer alan tablolara ait veriler Hatay Büyükşehir Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'ndan alınmış olup 2002-2014 yılları arasındaki rakamlar Antakya bölgesine aittir.

Tablo 17. Sosyal Yardımlar Genel Tablo

Toplam Sosyal Yardım Harcaması(Kamu)	Sosyal Yardımlardan Faydalanan Hane Sayısı	Düzenli Yardımlardan Faydalanan Hane Sayısı	Sürelili Yardımlardan Faydalanan Hane Sayısı	Hem Düzenli Hem Sürelili Yardımlardan Faydalanan Hane Sayısı
2002 (Milyar TL)	7407	142	6207	1342
2011 (Milyar TL)	27932	9888	16407	10250
2012 (Milyar TL)	33232	14659	16791	10186
2013 (Milyar TL)	41293	16965	25986	13644
2014 (Milyar TL)	97556	37527	56415	56415
2015 Ağustos (Milyar TL)	74114	38599	44294	51634
TOPLAM	281534	117780	166100	143471

Kaynak: Hatay Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

Tablo 17 incelendiğinde 2002 yılında sosyal yardımlardan, düzenli yardımlardan, süreli yardımlardan ve hem düzenli hem süreli yardımlardan yararlanan hane sayısının sırasıyla 7407, 142, 6207, 1342 olduğu görülmektedir. 2011 yılına gelindiğinde bu yardımlardan yararlanan hane sayısının oldukça arttığı gözükmektedir. Bu durum bize Antakya bölgesinde yapılan sosyal yardımların arttığını göstermektedir. Bu açıdan sosyal yardıma ihtiyaç duyan daha çok insana hizmet götürülmesi sağlanmaktadır. 2015 Ağustos’unda sosyal yardımlardan faydalanan hane sayısı azalmış gibi gözükmektedir. Ancak bu veri yılın tüm yılını kapsamamaktadır. Ayrıca sonbahar ve kış aylarında sosyal yardımdan yararlanmak durumunda kalan hane sayısının arttığını söyleyebilmemiz de mümkündür.

Tablo 18. Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmet Alanında Kullanılan Kaynak Miktarı

YILI	Aktarılan Kaynak Türü	Toplam Sosyal Yardım Harcaması(Kamu)
2002 (Milyar TL)	PERİYODİK PAY+TKİ	1,060,031.50
2011 (Milyar TL)	PERİYODİK PAY+TKİ	18,647,599.23
2012 (Milyar TL)	PERİYODİK PAY+TKİ	25,775,890.37
2013 (Milyar TL)	PERİYODİK PAY+TKİ	33,428,821.94
2014 (Milyar TL)	PERİYODİK PAY+TKİ	45,825,827.91
2015 Ağustos (Milyar TL)	PERİYODİK PAY+TKİ	31,286,416.27
TOPLAM	PERİYODİK PAY+TKİ	156,024,587.22 TL

Kaynak: Hatay Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

Tablo 18 değerlendirildiğinde ise sosyal yardımlardan yararlanan hane sayısının 2002’den 2011 gelindiğinde oldukça artması bu açıdan bu konuyla alakalı kullanılan kaynak miktarının da artmasına sebep olmuştur. Görüldüğü gibi 2002 senesinde 1 milyon TL civarında olan kaynak, 2011 senesine gelindiğinde 18 milyon TL civarına yükselmiştir. 2012 yılında ise kullanılan kaynak 18 milyon TL’den 25 milyon TL civarına yükselmiştir. Sonraki süreçte ise 33 milyon TL ve 2014 senesinde 45 milyon TL civarında kaynak kullanılmıştır.

Tablo 19. Sosyal Yardımlardan Faydalanan Hane ve Kişi Sayısı

YILI	Aktarılan Kaynak Tutarı (Milyon TL)	Hane Sayısı	Kişi Sayısı
2002	1,088,223.92	7,407	25,726
2011	18,866,465.68	27,932	80,349
2012	25,910,194.65	33,232	100,226
2013	33,917,788.05	41,293	133,366
2014	49,131,312.36	85,948	248,640
2015 Ağustos	43,179,127.91	64,947	199,065
TOPLAM	167,093,112.57 TL	260,759	787,372

Kaynak: Hatay Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

Tablo 19'daki verilerden yararlanılarak kişi başına aktarılan kaynağı bulabilmemiz mümkündür. 2002 senesinde kişi başına aktarılan sosyal yardım kaynağı 42 TL civarındadır. 2011 senesine gelindiğinde ise bu rakam kişi başına yaklaşık olarak 234 TL olmuştur. Görüldüğü gibi kişi başına yapılan yardımda büyük bir artış söz konusu olmuştur. 2012 senesinde bu değer yaklaşık olarak 258 TL'ye yükselmiştir. 2013 senesinde kişi başına aktarılan kaynak 254 TL civarında olmuştur. Burada kişi başına aktarılan kaynaktaki az bir düşüş söz konusudur. 2014 senesinde bu kişi başına aktarılan kaynak 197 TL'ye gerilemiştir. Bu gerilemede 2013 senesinde 133 bin kişi civarında yapılan yardımın 2014 senesinde 248 bin civarına yükselmesinin etkisi olabilir. Yardım yapılan kişi sayısı bu dönemde oldukça hızlı yükselmiştir.

Söz konusu yıllarda sosyal devlet olmanın gereği olarak yardımlar düzenli ve sürekli bir biçimde devam etmiştir.

Tablo 20. Düzenli Yardımlardan Faydalanan Hane ve Kişi Sayısı

YILI	Aktarılan Kaynak Tutarı (Milyon TL)	Hane Sayısı	Kişi Sayısı
2002	1,253,241.12	142	142
2011	23,714,857.57	5100	24198
2012	30,745,612.16	8995	35645
2013	39,843,099.36	11096	38548
2014	67,474,034.18	28649	85192
2015 Ağustos	49,023,884.88	24517	67977
TOPLAM	212,054,729.27 TL	78499	251702

Kaynak: Hatay Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

Tablo 20 incelendiğinde ise yıllara göre düzenli yardımlardan yararlanan kişi sayısı ile yardımlarda kullanılan kaynak miktarının artış gösterdiği gözükmektedir.

Tablo 21. Süreli Yardımlardan Faydalanan Hane ve Kişi Sayısı

YILI	Aktarılan Kaynak Tutarı (Milyon TL)	Hane Sayısı	Kişi Sayısı
2002	1,088,223.92	4743	25726
2011	3,312,086.01	16350	60803
2012	4,939,437.60	14196	67285
2013	9,209,463.43	20848	104218
2014	21,221,098.41	54132	233445
2015 Ağustos	23,565,842.23	33335	162772
TOPLAM	63,336,151.60	143604	654249

Kaynak: Hatay Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

Benzer biçimde süreli yardımlardan yararlanan hane ve kişi sayısı ile bu alanda kullanılan kaynak miktarı 2002’den 2011’e gelindiğinde yükselmiştir. Ancak dikkat edilirse sosyal yardımlar ile düzenli yardımlar alanlarında aktarılan kaynaklar kadar hızlı kaynak aktarımı genel olarak yaşanmamıştır. 2013 senesinden 2014 senesine geçildiğinde aktarılan kaynak 9 milyon TL’den 21 milyon TL’ye hızlı bir şekilde yükselmiştir.

Tablo 22. Hem Düzenli Hem Süreli Yardımlardan Faydalanan Hane ve Kişi Sayısı

YILI	Aktarılan Kaynak Tutarı (Milyon TL)	Hane Sayısı	Kişi Sayısı
2002	452,008.13	1,338	3,862
2011	24,479,229.07	10,009	36,721
2012	34,497,330.02	10,186	47,629
2013	43,556,606.55	13,644	71,854
2014	68,888,217.49	50,780	187,302
2015 Ağustos	69,258,202.93	38,321	148,900
TOPLAM	241,131,594.19	124,278	496,268

Kaynak: Hatay Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

Tablo 22’de görüldüğü gibi 2002 senesinden 2011 senesine gelindiğinde bu alanda kullanılan kaynak miktarı ile bu yardımlardan yararlanan kişi sayısı çok hızlı bir artış göstermiştir. Bu artış eğilimi devamını sürdürmüştür. Hem kullanılan kaynak hem de yararlanan kişi sayısı artış göstermiştir.

Tablo 23. Hane Başı Yıllık ve Aylık Sosyal Yardım Tutarı (TL)

YILI	Hane Başı Yıllık Sosyal Yardım Tutarı (TL)	Hane Başı Aylık Sosyal Yardım Tutarı (TL)
2002	120,513.78 TL	6,042.80 TL
2011	1,435,202.19 TL	96,266.71 TL
2012	1,761,983.59 TL	121,165.29 TL
2013	2,244,233.31 TL	157,361.11 TL
2014	2,972,162.64 TL	201,722.00 TL
2015 Ağustos	2,020,780.04 TL	145,932.40 TL
TOPLAM	10,554,875.56 TL	728,490.30 TL

Kaynak: Hatay Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

2002 yılından 2011 yılına gelindiğinde artan sosyal yardımların etkisiyle hane başına düşen sosyal yardım miktarı artış göstermiştir. Bu durum kendisini hane başı aylık sosyal yardım miktarında da göstermiş bulunmaktadır. Hane başı sosyal yardım miktarlarının bölgede artmış olması sosyal devlet kapsamında uygulamaların da arttığını göstermektedir.

Tablo 24. Genel Sağlık Sigortası Prim Desteği Yapılan Kişi Sayısı

YILI	Aktarılan Kaynak Tutarı (Milyon TL)	Hane Sayısı	Kişi Sayısı
2002	0.00 TL	0	0
2011	0.00 TL	0	0
2012	4,136,040.00 TL	18,498	55,780
2013	2,530,824.00 TL	7,010	18,800
2014	3,619,676.00 TL	9,689	27,248
2015 Ağustos	6,481,437.80 TL	8,817	26,191
TOPLAM	16,767,977.80 TL	44,014	128,019

Kaynak: Hatay Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

Sağlık, eğitim, barınma gibi ihtiyaçların devlet tarafından sağlanabilmesi sosyal devlet anlayışının sergilenebilmesi açısından oldukça önemlidir. Tablo 24’de de görüldüğü üzere genel sağlık sigortası prim desteği 2002 ile 2011 yıllarında kimseye verilememiştir. 2011 yılı sonrasında verilmeye başlanan bu destek kapsamında 2013 senesinde destek verilen kişi sayısı ile aktarılan kaynak miktarında

2012 senesine göre düşüş yaşanmıştır. 2013 senesiyle birlikte bu alanlarla alakalı tekrar bir yükselme söz konusu olmuştur. Genel sağlık sigortası prim desteğinde kişinin sigortalı işte çalışmaya başlamış olması yardımların kesilmesi anlamına gelmektedir. Bu açıdan genel sağlık sigortası primleri değerleri oldukça değişken özellik sergileyebilecektir.

Tablo 25. Sosyal Yardım Kartı

YILI	Kişi Sayısı
2013	0
2014	56027
2015 Ağustos	53927
TOPLAM	109954

Kaynak: Hatay Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

Sosyal yardım kartı uygulamalarına 2014 senesinde geçilmiştir. Bu açıdan 2014 yılında bu uygulamadan yararlanan kişi sayısı 56027 kişi olmuştur. 2015 yılının Ağustos ayı sonuna kadar olan süreçte de bu uygulamadan yararlanan kişi sayısı 53927 olmuştur. Bu açıdan bu uygulamadan yararlanan kişi sayısında pek bir değişim olmadığını söylememiz mümkün olmaktadır.

Tablo 26. Aile Yardımları

YILI	Aktarılan Kaynak Tutarı (Milyon TL)	Faydalanan Kişi/Hane Sayısı
2002	865,316.92	6,633
2011	14,940,519.97	23,446
2012	22,507,551.45	38,841
2013	29,010,721.30	57,579
2014	35,337,202.19	86,375
2015 Ağustos	38,532,479.10	120,647
TOPLAM	141,193,790.93	333,521.00

Kaynak: Hatay Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

Sosyal devletin gereği olarak kişinin refah düzeyini arttırmak, daha iyi koşullarda hayatını sürdürmesine destek olmak adına bu tür yardımlar önem taşımaktadır. 2002 yılından 2011 senesine gelindiğinde aktarılan kaynak ve faydalanan kişi/hane sayısı tarafından hızlı bir yükseliş söz konusu olmuştur.

Tablo 27. Eğitim Yardımları

YILI	Aktarılan Kaynak Tutarı (Milyon TL)	Faydalanan Kişi/Hane Sayısı
2002	216,503.00	4,538
2011	2,260,855.05	13,001
2012	3,602,916.45	14,059
2013	3,797,985.98	17,122
2014	4,780,113.21	28,674
2015 Ağustos	7,083,332.06	16,103
TOPLAM	21,741,705.75	93,497

Kaynak: Hatay Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

Tablo 27’de görüldüğü gibi eğitim yardımlarına diğer yardımlara nazaran daha az kaynak aktarımı söz konusu olmuştur. Fakat belirtmemiz gerekmektedir ki eğitim de başlı başına sağlık, barınma benzeri gibi konular kadar önemli bir konudur. Sosyal devletin belki de en önemli unsuru olan eğitim yardımlarının artırılması bölge geleceği açısından önem arz etmektedir.

Tablo 28. Sağlık Yardımları

YILI	Aktarılan Kaynak Tutarı (Milyon TL)	Faydalanan Kişi/Hane Sayısı
2002	90,936	2164
2011	889,429	3024
2012	2,299,715	6141
2013	2,939,008	10102
2014	2,479,151	12743
2015 Ağustos	1,867,621	7848
TOPLAM	10,565,858.75	42022

Kaynak: Hatay Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

2002 yılı sonrası bölge genelinde sağlık yardımlarında da eğitim yardımlarına benzer bir tablo ile karşılaşmaktadır. Sosyal devletin önemli araçlarından biri olan sağlık yardımları bireylere ihtiyaç duydukları her zaman Devlet hastanelerinde tedavi ve koruyucu sağlık hizmetlerini alacakları bir fırsat tanımaktadır. Ayrıca 0-6 yaş arası çocukların periyodik muayeneye götürülmeleri şartıyla nakdi yardımlar ve yine yerel yönetimler tarafından evde hasta bakımı gibi faaliyetler yapılmaktadır.

Tablo 29. Özel Amaçlı Yardımlar

YILI	Aktarılan Kaynak Tutarı (Milyon TL)	Faydalanan Kişi/Hane Sayısı
2002	20,040.00 TL	1,002
2011	1,600.00 TL	4
2012	0.00 TL	0
2013	1,000.00 TL	1
2014	0.00 TL	0
2015 Ağustos	103,000.00 TL	41
TOPLAM	125,640.00 TL	1,048

Kaynak: Hatay Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

Tablo 29’da görüldüğü gibi özel amaçlı yatırımların gereksinim duyulan döneme has özelliklerinin olması bu yardımların her dönem yapılmamasına neden olmaktadır. Ayrıca bu yardımların gereksinim doğrultusunda ortaya çıkması sebebiyle bu alanlara aktarılan kaynak da farklılık göstermektedir.

Tablo 30. Mülteci/Sığınmacı/Refakatsiz Kişilere Yönelik Yapılan Yardımlar

YILI	Aktarılan Kaynak Tutarı (Milyon TL)	Faydalanan Kişi/Hane Sayısı
2002	0.00 TL	0
2011	0.00 TL	0
2012	0.00 TL	0
2013	69,775.00 TL	484
2014	1,241,379.91 TL	5204
2015 Ağustos	869,557.06 TL	3964
TOPLAM	2,180,711.97 TL	9652

Kaynak: Hatay Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

Tablo 30’da görüldüğü gibi 2012 senesine kadar olan süreç içerisinde mülteci/sığınmacı/refakatsiz kişilere yönelik yardımlar söz konusu değildir. Ancak Suriye’de gelişen olaylar neticesinde bu dönem sonrasında Türkiye’ye pek çok insan sığınmacı olarak girmiş ve bu durum kendini 2013 senesi itibariyle göstermeye başlamıştır. 2013 senesinde 484 kişi/haneye 69.775 TL yardımda bulunulmuşken, 2014 senesinde bu rakamlar 5204 hane/kişi sayısına ve 1,2 milyon TL’ye ulaşmıştır. 2015 Ağustos sonuna kadar olan süreçte ise 3964 hane/kişi sayısı ile 869 bin TL

kaynak kullanımını söz konusu olmuştur. Yapısal açıdan böyle bir yardım türünün sosyal devlet ilkesi kapsamında yer aldığını söyleyemeyiz.

Tablo 31. 2022 Sayılı Kanuna Göre Yapılan Yaşlılık, Engelli, Engelli Yakını, Silikosiz Yardımları

YILI	Aktarılan Kaynak Tutarı (Milyon TL)	Faydalanan Kişi Sayısı
2002	0.00 TL	0
2011	14,266,971.47 TL	6910
2012	18,633,339.51 TL	7042
2013	24,524,523.14 TL	9657
2014	44,375,983.83 TL	21372
2015 Ağustos	37,043,067.52 TL	20911
TOPLAM	138,843,885.47 TL	65892

Kaynak: Hatay Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

Tablo 31’de görüldüğü gibi 2022 Sayılı Kanuna göre yapılan yardımlardan 2011 yılında faydalanan kişi sayısı 6910 kişidir. Bu rakam 2015 Ağustos sonuna gelindiğinde 20911 kişiye kadar ulaşmıştır. Bu alana aktarılan kaynak ise 14 milyon TL’den 37 milyon TL’ye kadar yükselmiştir. Dikkat edilirse 2014 yılı sonu itibariyle bu alana 44 milyon TL civarında kaynak aktarılmıştır.

2002 sonrası dönemde sosyal devlet uygulamaları kapsamında çıkarılan en etkili kanunlardan biridir. Kişinin “sağlık hakkı” olarak da değerlendirilebilecek, her türlü risklerde devlet desteği alacağı bu yardım türünde özellikle Vakıflar saha ziyaretleri yaparak en muhtaç kişilere ulaşmayı hedeflemektedirler.

Tablo 32. Proje Destekleri (Gelir Getirici, Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi, İstihdam Eğitimi, Sosyal Hizmet Projeleri, Geçici İstihdam Projeleri)

YILI	Desteklenen Proje Sayısı	Desteklenen Kişi/Aile Sayısı	Aktarılan Kaynak Tutarı (TL)
2002	0	0	0.00 TL
2011	28	28	283,419.00 TL
2012	10	10	105,297.00 TL
2013	29	29	283,165.00 TL
2014	61	88	1,006,316.00 TL
2015	15	19792	512,047.55 TL
TOPLAM	143	19947	2,190,244.55 TL

Kaynak: Hatay Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

Toplum bilincinin yaratılması ve sosyal yardımların toplum geneline aktarılması açısından yürütülen projeler oldukça önem arz etmektedir. Tablo 32’de görüldüğü gibi bu alanda 2002 senesinde hiçbir proje desteklenmemiş ve bu açıdan hiçbir kaynak aktarımında bulunulmamıştır. 2011 senesinde ise bu konuyla alakalı 28 proje düzenlenmiş ve bu projelere 283 bin TL’lik kaynak aktarımı söz konusu olmuştur. Ancak 2012 senesinde proje sayısı 10’a inmiş ve dolayısıyla aktarılan kaynak da 105 bin TL civarında olmuştur. Genel olarak dalgalı seyir izleyen bu süreç 2014 senesinde 61 projeye yardımda bulunulması ve bu projelere 1 milyon TL civarında yardımda bulunulmasıyla farklılaşmıştır. Proje yardımlarında temel etken projelerin düzenlenmiş olmasıdır. Bu açıdan projenin olup olmaması bu alana aktarılan kaynak miktarını değiştirmektedir. Sosyal Devlet ilkesi kapsamında olmayan “Proje Destekleri” faaliyet alanı olan konularda birçok kesimin ihtiyaçlarına destek olmaktadır.

Tablo 33. Aile Yardımı/Yakacak Yardımları

YILI	Aktarılan Kaynak Tutarı (Milyon TL)	Faydalanan Kişi/Hane Sayısı
2002	156,326.00 TL	3968
2011	2,498,622.65 TL	13598
2012	2,881,234.17 TL	15227
2013	4,486,987.22 TL	38776
2014	9,678,850.48 TL	113431
2015 Ağustos	2,449,759.56 TL	55060
TOPLAM	22,151,780.08	240060

Kaynak: Hatay Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

Tablo 33’de de görüldüğü gibi anılan dönemler itibariyle yakacak yardımlarından yararlanan kişi sayısı artış göstermektedir. Bu sebeple buraya aktarılan kaynak da giderek artmaktadır. 2013 senesinden 2014 senesine geçildiğinde bu yardımlardan faydalanan kişi/ hane sayısında ve aktarılan kaynak miktarında hızlı bir artış söz konusu olmuştur. Bu yardımda Suriye’den gelen insanlara yapılan yakacak yardımların etkisi bulunmaktadır. Yakacak yardımları mevsimsel etki göstermektedir. Bu açıdan 2015 Ağustos ayına kadar olan süreçte yakacak yardımlarının tam olarak yapılmadığını söylememiz mümkün olabilecektir.

Bu yardım türü de sosyal devlet ilkesinin asgari yaşam düzeyini yükseltme amacını taşıyan yardımlarından biri sayılabilir.

Tablo 34. Şartlı Eğitim ve Sağlık Yardımları

YILI	Aktarılan Kaynak Tutarı (Milyon TL)	Faydalanan Kişi/Hane Sayısı
2002	0.00 TL	0
2011	3,155,540.00 TL	12206
2012	6,161,491.00 TL	20472
2013	6,720,235.00 TL	25561
2014	9,664,896.84 TL	44317
2015 Ağustos	10,184,522.09 TL	39045
TOPLAM	35,886,684.93 TL	141601

Kaynak: Hatay Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

Belli koşulların ve şartların sağlanması durumunda verilen şartlı eğitim ve sağlık yardımları ele alınan dönemler itibariyle 2011 yılı ve sonrasında verilmeye başlanmıştır. Bu dönem içerisinde bu alana aktarılan kaynak miktarı ile bu yardımdan yararlanan kişi/hane sayısı artış eğilimi göstermiştir ve 2015 Ağustos sonu itibariyle 2014 yılında aktarılan kaynağın üzerine çıkmıştır. Ancak bu dönemde yardımda bulunan kişi/hane sayısı 2014 yılındaki sayının altında kalmıştır.

Sosyal devlet uygulamaları kapsamında en değerli ve en yaygın yardım türü koşulsuz eğitim ve sağlık alanında yapılan yardımlardır. İnsan hayatına değer veren bir sosyal devlet anlayışı toplumda güven duygusunu arttıracaktır. Yine bireylere verilen eğitim geleceğimize yön verecektir. Bu anlayıştan yola çıkacak olursak 2002 sonrası Antakya bölgesinde eğitim ve sağlık yardımları sürekli bir artış göstermiştir.

Tablo 35. Muhtaç Asker Ailelerine Yapılan Yardımlar

YILI	Aktarılan Kaynak Tutarı (Milyon TL)	Faydalanan Kişi Sayısı
2015 Ağustos	1,266,807.00 TL	1126
TOPLAM	1,266,807.00 TL	1126

Kaynak: Hatay Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

Muhtaç asker ailelerine yapılan yardımlar çocukları askerde olan ve kendi gelir kaynakları çok düşük veya gelir kaynakları olmayan ailelere yapılan yardımları kapsamaktadır. Sosyal devlet ilkesinin koruyucu ve kapsayıcı anlayışından yola çıkarak bu vb. yardım türleri zaman içerisinde çoğalmıştır.

Tablo 36. Yoksul Aileler İçin İnşa Edilen Sosyal Konut Sayısı

YILI	Aktarılan Kaynak Tutarı (Milyon TL)	Konut Sayısı	Faydalanan Kişi/Hane Sayısı
2002	0.00 TL	0	0
2011	467,000.00 TL	25	25
2012	524,000.00 TL	21	21
2013	6,739,200.00 TL	189	189
2014	6,048,000.00 TL	224	224
2015 Ağustos	487,899.00 TL	15	42,125
TOPLAM	14,266,099.00	474	42,584

Kaynak: Hatay Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

Tablo 36’da yoksul aileler için inşa edilen sosyal konut sayısı verileri gözükmetedir. İnsanların temel ihtiyaçlarından biri barınma ihtiyacıdır. Bu ihtiyacın giderilmesi maksadıyla devlet sosyal konut temini konusu üzerine odaklanmaktadır. Çünkü sosyal devlet olma yolunda atılan adımlar da barınma ihtiyacının giderilmesi önemli bir yer teşkil etmiştir. Bu maksatla 2011 senesinde 25 konut için 467 bin TL kaynak aktarımında bulunulmuştur. Bu değerler 2012 senesinde 21 konut için 524 bin TL, 2013 senesinde 189 konut için 6,7 milyon TL, 2014 senesinde 224 konut için 6 milyon TL civarında olmuştur. Bu durum sosyal konut yardımlarının artma eğiliminde olduğunu ortaya koymuştur.

Tablo 37. Doğum Yardımları

YILI	Aktarılan Kaynak Tutarı (Milyon TL)	Faydalanan Kişi/Aile Sayısı
2015 Mayıs	9,100.00 TL	68
2015 Ağustos	9,670.00 TL	72
TOPLAM	18,770.00 TL	140

Kaynak: Hatay Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

Dünyaya her gelen çocukla birlikte giderler daha da artmaktadır. Yoksul insanların doğum süreçlerinde onlara destek olabilmek için devlet doğum yardımında bulunmaktadır. 2015 Mayıs ayı sonunda 68 aileye doğum yardımı yapılırken bu ailelere 9100 TL kaynak aktarımında bulunulmuştur. 2015 Ağustos ayı sonunda ise 72 aileye 9670 TL doğum yardımı yapılmıştır.

Tablo 38. Konut Yardımı/Desteği

YILI	Aktarılan Kaynak Tutarı (Milyon TL)	Faydalanan Kişi/Aile Sayısı
2015 Mayıs	9,530.00 TL	27
2015 Ağustos	0.00 TL	0
TOPLAM	9,530.00 TL	27

Kaynak: Hatay Büyükşehir Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

Tablo 38’de görüldüğü gibi 2015 Mayıs ayı sonunda 27 aileye 9530 TL konut yardımında bulunulmuşken, 2015 Ağustos sonunda hiçbir aileye konut yardımında bulunulmamıştır.

Tablo 39. Ücretsiz Ders Kitabı+Eğitim Materyali Yardımları

Yılı	Aktarılan Kaynak	Kişi Sayısı
2002	178,018.00 TL	3319
2011	210,813.00 TL	2619
2012	303,330.00 TL	2267
2013	176,200.00 TL	1647
2014	0.00 TL	0
2015 Ağustos	0.00 TL	0
TOPLAM	868,361.00 TL	9852

Kaynak: Hatay Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

Eğitim alanında yapılan yardımlar geleceğin şekillendirilmesi açısından oldukça önemlidir. 2002 yılından 2013 senesi sonuna kadar olan süreçte ders kitabı ve eğitim materyali açısından verilen yardımlar yatay süreç izlemiştir. Ancak 2014 ve 2015 yıllarında alanla alakalı hiç yardımda bulunulmamıştır.

Tablo 40. Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Nakdi Sosyal Yardım

Yılı	Aktarılan Kaynak	Kişi Sayısı
2002	0.00 TL	0
2011	0.00 TL	0
2012	2,818,750.00 TL	2189
2013	8,201,000.00 TL	3117
2014	10,281,750.00 TL	4681
2015 Ağustos	8,368,000.00 TL	4468
TOPLAM	29,669,500.00	14455

Kaynak: Hatay Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

Tablo 41. Sosyal Yardım ve İstihdam İlişkisi

Yılı	İşe Yerleştirilen	Kursa Yönlendirilen
2002	0.00 TL	0
2011	0.00 TL	0
2012	0.00 TL	0
2013	0.00 TL	0
2014	0.00 TL	0
2015 Ağustos	145.00 TL	127
TOPLAM	145.00 TL	127

Kaynak: Hatay Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

Tablo 41’de görüldüğü gibi sosyal yardım ve istihdam ilişkisi açısından Antakya bölgesi etkin faaliyet gösterememiştir. Sosyal yardım alanına odaklanılabilmesi açısından işsizliğin çözülmesi önemli bir olgudur. Ancak bu alanla alakalı olarak etkili bir çalışma yapılması söz konusu olmamıştır.

3.4.4. Antakya Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Bünyesinde Yapılan Yardımlar

Tablo 42. Antakya 2015 Yılı Yardım Türleri, Kişi Sayısı ve Nakit Değer

Yardım Türü	Kişi Sayısı	Nakit Değeri(TL)
Şartlı Eğitim Yardımı	9742	3.304.334,14
Şartlı Sağlık Yardımı	3994	1.139.320,00
Diğer Aile Yardımı	17125	3.038.499,92
Şartlı Gebelik Yardımı	294	46.950,00
Gıda Yardımı	11	400,00
Muhtaç Asker Ailesi Yardımı	304	379.500,00
Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Yardım	946	2.474.500,00
Engelli Yakını Aylığı	560	1.660.911,38
Engelli Aylığı	3324	13.260.888,15
Yaşlı Aylığı	2617	5.341.673,00
Tek Seferlik Yardım	346	36.408,07
Yabancı Yardım	3	2.150,00
Ev Onarım Yardım	7	11.611,00
Diğer Sağlık Yardımı	31	18.475,57
Kira Yardımı	38	7.200,00
Diğer Eğitim Yardımı	30	46.850,00
Ev Eşyası Yardım	9	1.750,00
Diğer Barınma Yardımı	27	10.225,00
Yangın Yardım	15	11.700,00
Muhtaç Asker Çocuğu Yardım	22	8.700,00
Öksüz Yetim Yardım	220	115.200,00

Kaynak: Antakya Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2015 Yılı Faaliyet Raporu.

Antakya bölgesinde 2015 yılındaki sosyal yardım kalemleri ve nakit değerlerini gösterir bu tabloda koyu olarak belirtilen yardım kalemleri sosyal devlet

ilkesi kapsamında en göze çarpan yardımlardır. Vakıflarca ilgili alanlarda sahaya inerek ihtiyaç sahiplerine nakdi ve ayni destek sağlanmaktadır.

Tablo 43. Antakya 2016 Yılı Yardım Türleri, Kişi Sayısı ve Nakit Değer

Yardım Türü	Kişi Sayısı	Nakit Değeri(TL)
Şarh Eğitim Yardımı	1247	3.541.035,20
Diğer Afet Yardımı	1	400,00
Şarh Sağlık Yardımı	7013	2.132.830,00
Diğer Aile Yardımı	21285	3.232.584,00
Şarh Gebelik Yardımı	692	133.795,00
Gıda Yardımı	15	224,55
Muhtaç Asker Ailesi Yardımı	281	400.250,00
İlaç Yardımı	4	666,73
Tıbbi Malzeme-Cihaz Yardımı	2	1.580,00
Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Yardım	1023	2.729.000,00
Engelli Yakını Aylığı	538	1.903.179,38
Engelli Aylığı	3324	14.884.725,42
Şarh Bağışlardan Yapılan Eğitim Yardımı	20	36.600,00
Yaşlı Aylığı	2627	6.614.909,66
Tek Seferlik Yardım	260	75.500,76
Yabancı Yardımı	38	18.891,85
Ev Onarım Yardımı	48	78.700,00
Diğer Sağlık Yardımı	58	39.588,85
Kira Yardımı	23	3.550,00
Diğer Eğitim Yardımı	20	10.950,00
Giyim Yardımı	11	740,00
Ev Eşyası Yardımı	42	10.892,70
Diğer Barınma Yardımı	38	46.160,00
Yangın Yardımı	16	21.050,00
Katılım Payı Yardımı	54	7.136,40
Muhtaç Asker Çocuğu Yardımı	8	2.200,00
Öksüz Yetim Yardımı	275	271.000,00

Kaynak: Antakya Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2016 Yılı Faaliyet Raporu.

Antakya'da 2016 yılı itibariyle 44.260.742,84 TL değerinde yardım gerçekleştirilmiştir. Yardım türleri incelendiğinde en büyük payı 14.884.725,42 TL değerindeki engelli aylığı almaktadır.

2016 yılına ait SYD Vakfınca yapılan yardımları gösterir bu tabloda sosyal devlet ilkesi kapsamında çıkarılan 2022 sayılı Kanun ile daha çok önem kazanan engellilere yapılan yardım en büyük payı almıştır. Yine koyu renkle gösterilen yardımlar sosyal devlet ilkesi kapsamında en çok karşımıza çıkan kalemlerdir. Çünkü eğitim, sağlık, barınma, istihdam, yaşlılık, engellilik vb. durumlar bireylere sosyal devlet uygulamaları kapsamında belirli güvenceler sağlamaktadır.

Tablo 44. Antakya 2017 Yılı Yardım Türleri, Kişi Sayısı ve Nakit Değer

Yardım Türü	Kişi Sayısı	Nakit Değeri(TL)
Engelli Aylığı	3.130	7.895.976
Engelli Yakın Aylığı	446	1.075.315
Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Yardım	1.037	1.613.675
Muhtaç Asker Ailesi Yardımı	312	387.925
Yaşlı Aylığı	2.610	3.883.622
Nakdi Yardımı	5.199	1.732.044
Şartlı Sağlık Yardımı	4.705	1.474.585
Şartlı Eğitim Yardımı	6.845	2.043.785
Şartlı Gebelik Yardımı	476	72.115
Öksüz Yetim Yardımı	150	146.700
Muhtaç Asker Çocuğu Yardımı	3	1.100
Tek Seferlik Yardımı	174	28.285
Katılım Payı Yardımı	37	6.257

Kaynak: Antakya Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Başkanlığı, 2017 Yılı Faaliyet Raporu

Antakya SYDV 2017 Aralık verilerine görüldüğü üzere nakit değeri en çok olan yardım kalemi engelli aylığıdır. Onu ikinci sırada yaşlı aylığı seyretmektedir. Sayısal olarak en çok yardım alan şartlı eğitim yardımınıdır.

2015-2016 ve 2017 yıllarına ait bu tablolarda Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Antakya bölgesinde yürüttüğü yardım faaliyetlerinde sosyal devlet anlayışının gerektirdiği birçok alanda yardımlar yapmıştır. Eğitim ve sağlık alanları başta olmak üzere konut sorununda da iyileştirici birçok adım atılmıştır. Engelli ve engelli yakını aylığı alanların sayısı ve miktarı da epey fazladır. Bunun yanı sıra muhtaç asker aileleri, öksüz ve yetim yardımı gibi veya tek seferlik daha birçok yardım kalemleri oluşturulmuş, sahaya inerek sahiplerine ulaştırılmıştır.

3.4.5. Hatay Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü'nün Yaptığı Yardımlar

2017 yılında yapılan yardım faaliyetleri aşağıdaki şekildedir:

- 0-6 yaş arası çocuğu bulunan annelere düzenli olarak doktora götürmeleri şartıyla 2017 yılı için aylık 35 TL ödeme yapılır.
- Eğitim yardımı; ilköğretimde okuyan erkek öğrencilere 35 TL, ilköğretimde okuyan kız öğrencilere 40 TL, ortaöğretimde okuyan erkek öğrencilere 55 TL, ortaöğretimde okuyan kız öğrencilere 60 TL aylık ödenir.

- Koruyucu ailelere yönelik; 0-3 yaş için 493,26 TL, 4-5 yaş için 739,89 TL, 6-14 yaş için 789,21 TL, 15-18 yaş için 838,54 TL, 19+ yaş için 887,86 TL aylık bakım ücreti ödenir.

Vakıflarca yapılan sosyal devlet ilkesi kapsamındaki yardımlardan sonra Antakya Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü tarafından yapılan yardımlara değinecek olursak eğitim, sağlık alanında yapılan yardımlar burada da ön plandadır.

3.4.6. Antakya Belediyesi ve Hatay Büyükşehir Belediyesinin Yaptığı Yardımlar

Antakya Belediyesi ve Hatay Büyükşehir Belediyesi, sosyal ve ekonomik yoksunluk içerisinde bulunan veya korunmaya, bakıma, yardıma ve desteğe ihtiyaç duyan çocuk, genç, yetişkin, yaşlı, engelli, mülteci veya sığınmacı statüsüne sahip kişi ve gruplara her türlü sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini planlamaktadır.

Ücretsiz YGS Kursları

2016 Nisan ayı itibariyle Antakya Belediyesi 180 hedef öğrenci belirleyerek YGS hazırlık kursu hazırlıklarını tamamlamıştır. Amaç sosyal belediyecilik anlayışı çerçevesinde öğrencilere ücretsiz kurs imkânlarının sunulmasıdır.

Ücretsiz TEOG Kursları

Antakya Belediyesi 2016 yılı itibariyle hem 7.sınıflara hem de 8.sınıflara ücretsiz TEOG kursu düzenlemektedir. Hiçbir ücret talep edilmeyen programda ayrıca öğrencilere ders kitapları da ücretsiz şekilde dağıtılmıştır. Bununla beraber öğrencilerin evlerinden alınarak tekrar evlerine bırakıldıkları servislerde ücretsiz olarak yer almaktadır.

Evde Temizlik Hizmetleri

Antakya Belediyesi 2016 yılı itibariyle 65 yaş üstü ve maddi durumu yeterli olmayan kişilere evde temizlik hizmeti sunmaktadır. 2016 yılı itibariyle 584 ailenin evi temizlenmiştir. Temizlik hizmetleri iki bayan personel tarafından gerçekleştirilmektedir.

Sosyal Marketler

Hatay Büyükşehir Belediyesi tarafından sosyal marketler aracılığıyla ev eşyası, kıyafet gibi ürünler belediyenin tahsis ettiği araçlar vasıtasıyla ücretsiz şekilde taşınmaktadır.

Gıda Yardımları

Hatay Büyükşehir Belediyesi tarafından tüm vatandaşların başvurabileceği ancak Yoksulluk Belgesi olan vatandaşlara öncelik tanınacağı bir gıda yardım programı düzenlenmektedir. Makarna, nohut, un, çay, şeker, pirinç gibi ürünler hazırlanarak ihtiyacı olan ailelere dağıtılmaktadır.

Antakya Belediyesi daha önceki yıllarda olduğu gibi 2017 yılında da Ramazan ayında Antakya halkına iftar yemekleri vermeye devam etmektedir. Yine daha önceki yıllarda Ramazan ayında verilen Ramazan erzak kolisini 2017 yılında da Ramazan Alışveriş kartı olarak vatandaşlarımızdan ihtiyaç sahibi 30.000 kişiye dağıtılacağını duyurmuştur.

Sosyal Hizmetler

Antakya Belediyesi bünyesinde 2017 yılında Atatürk Caddesinde Mahveli Sosyal tesisinde bayan vatandaşlarımıza yönelik ücretsiz "Hanımlar Lokali" açılmıştır. Burada şık ve nezih bir ortamda bayanlarımız dinlenip sohbet edebileceklerdir. Çocuklarını oynatabilecekleri oyun salonu, spor yapabilecekleri spor salonu mevcuttur. Toplantı ve günlerini yapabilecekleri sosyal bir tesis yapılmış ve vatandaşların hizmetine sunulmuştur.

Yerel yönetimlerce yapılan çeşitli yardım kalemleri bize yerel anlamda da sosyal devlet ilkesi uygulamalarının olduğunu göstermektedir. Çünkü bireylerin en temel ihtiyaçlarından olan eğitim, sağlık, barınma, gıda, istihdam gibi alanlarda yardımda bulunmak her zaman etkili olmuştur.

SONUÇ

Sosyal devlet anlayışı kapitalist sistemin sebep olduğu sorunların azaltılması ve ortadan kaldırılması açısından önem kazanan bir sistem olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle Keynesyen düşüncenin etkisiyle ileri sürülen Refah Devleti kavramı altında hane halklarına en düşük seviyede gelir garantisinin sağlanması amaçlanmıştır. Böylece hane halklarının işsizlik, hastalık, yaşlılık, güvenlik gibi temel gereksinimlerinin giderilmesi hedeflenmiştir. Ancak sistem bunu kendi başına yerine getirememiştir. Bu açıdan devlet ve özel kurumların bulunacağı yardımlarla söz konusu sistemin işleminin sağlanması amaçlanmaktadır. Bu durum ise sosyal devletin özünü oluşturmaktadır. Sosyal devlet anlayışıyla insanlara sağlanacak en düşük gelirle insanların risk altında olabilecekleri durumlarla alakalı koruma altına alınmaları temin edilmeye çalışılmaktadır.

Her kişinin insan onuruna yakışır bir biçimde hayatını sürdürme hakkı bulunmaktadır. Sosyal devlet anlayışı da buradan hareket etmekte ve insan yaşamının sürmesini sağlayacak asgari şartları bütün kesimler için özellikle yoksul kesimler için sağlamaya çalışmaktadır. Ayrıca günümüzde beşeri sermayenin ne kadar önemli bir kavram olduğunu düşündüğümüzde her insan kaybı, toplum açısından büyük bir kayıp anlamına gelmektedir. Bu bakımdan sosyal devlet anlayışı çerçevesinde toplumsal kayıpların önlenmesi önem arz etmektedir.

Sosyal devlet ilkesiyle birlikte toplumsal devamlılığın sağlanması temin edilmeye çalışılmaktadır. Bu açıdan yoksul kesimlerin gereksinimlerinin karşılanması toplumsal devamlılığın ve insani gelişmişliğin bir göstergesi olmaktadır. Tüm görüşlerden hareketle Türkiye’de sosyal devlet anlayışının temelini oturtulması açısından hem devlet hem vakıflar üzerinden sosyal yardım çalışmaları yürütülmektedir. Bu çalışmada Antakya bölgesinde yürütülen çalışmalar incelenmiştir. Genel manada 2002 yılından sonra Antakya bölgesinde sosyal devlet anlayışı kapsamında yapılan çalışmaların hız kazandığı açıkça gözükmemektedir. Ancak sağlık yardımları, eğitim materyalleri yardımları, istihdam yardımları ve proje yardımlarında yetersizlikler görülmektedir. İnsan hayatının korunması ve toplum geleceğinin garanti altına alınması açısından sağlık yardımlarının artırılması oldukça önemlidir. Sosyal devletin gereği olan sağlık yatırımlarının arttırılması bölge halkının faydasına olacaktır. Yerel yönetimlerce yürütülen yardım faaliyetleri kapsamında evde yaşlı bakım hizmeti sağlık anlamında sosyal devlet ilkesi

kapsamında yardımlar olduğunu göstermektedir. Ayrıca vasıflı insan gücünün yetiştirilmesi adına eğitim materyallerine ve eğitim kitaplarına yapılacak yatırımların artırılması gerekmektedir. Türkiye'nin en büyük sorunlarından biri işsizlik sorunudur. Bu sorunun aşılması açısından yapılacak yardımlar yoksulluğun azaltılması açısından destek görevi görecektir. Ayrıca sosyal devlet ilkesinin bir gereği olan çalışma hakkının da yerine getirilmesidir. Proje yardımları ise aslında girişimcilikle alakalı bir konudur. Bu açıdan özel kesimden bölge yararını artıracak projelere imza atılması yoksul kesimin gelir sağlayabilmesi açısından bir gelir kapısı olacaktır.

Yine sosyal devletin bir gereği olan konut hakkı kapsamında; kentsel dönüşüm projeleri de bir bakıma halkın daha ucuz maliyetle daha güzel konutlarda yaşayabilmelerine imkân sağlamaktadır ve bu sektörde de Antakya'da hızlı gelişmeler yaşanmaktadır.

Genel olarak çalışmanın esasını oluşturan Antakya bölgesinde yapılan yardımlar sosyal devlet ilkesi kapsamında yer alan uygulamalar ışığında şekillenmiş ve bu doğrultuda devam etmiştir.

Antakya bölgesinde sosyal devlet anlayışı kapsamında yapılan yardımlar 2002 sonrasında hız kazanmıştır. Bu bölgenin yoksul kesiminin asgari şartlarının sağlanabilmesi açısından oldukça önemlidir. Ancak bölgede beşeri insan yetişmesini sağlayacak yardımlara odaklanılması bölgenin geliştirilmesi için yararlı olacaktır. Böylece ihtiyaç sahibi kesim sayısının azaltılması sağlanmakla birlikte devletin üzerine düşen yük de azaltılmış olacaktır. Devlete düşen yükün azaltılması ise farklı ihtiyaç sahiplerine ulaşılmasına imkân tanıyacaktır.

KAYNAKÇA

- Aksoy, Mustafa (2000). *Sosyal Bilimlere ve Sosyolojiye Giriş*. İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Aktan, Coşkun Can ve Özlem Özkıvrak. (2008). *Sosyal Refah Devlet*. İstanbul: Okutan Yayınları.
- Aktan, Coşkun Can (1995). *Optimal Devlet*. İstanbul: TÜSİAD Yayınları.
- Akyıldız, Fulya (2010). “Kriz, Kapitalizm Ve Hayırseverlik”, Küresel Krizler ve Ekonomik Yönetişim, *Turgut Özal Uluslararası Ekonomi Ve Siyaset Kongresi I*,15-16 Nisan Malatya.
- Altan, Ömer. Zühtü (2006). *Sosyal Politika Dersleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, No:1592.
- Arap, İbrahim (2006). “Kamu Yönetimindeki Değişim Sürecinde Türkiye’de Sosyal Güvenlik Reformu”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.8, Sayı:3.
- Asker, Ali Ekber (1997). *Belediyelerin Sosyal Hizmet ve Sosyal Yardım Faaliyetleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, S.B.E.,Gazi Üniversitesi.
- Aslaner, Abdullah (2008). *Sosyal Yardımlaşmanın Modern Şekilleri (Bursa Yıldırım Belediyesi Örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi.
- Aydın, Murat (2008). *Sosyal Politika ve Yerel Yönetimler*. İstanbul: Yedirenk İz Yayıncılık.
- Boratav, Korkut (2009) “AKP’li Yıllarda Türkiye Ekonomisi”, Uzgel, İ. / Duru, B. (der.) *AKP Kitabı: Bir Dönüşümün Bilançosu içinde*, Ankara: Phoenix Yayınevi, 463-472.
- Buğra, Ayşe (2006). “Türkiye’ de Sağ ve Sosyal Politika”. *Toplum ve Bilim*. Sayı: 106.
- Buğra, Ayşe (2009) *Kapitalizm, Yoksulluk ve Türkiye’de Sosyal Politika*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Çelik, Aziz (2007). “Anayasa Mahkemesi Kararı ve Sosyal Güvenliğin Geleceği”, *Birgün*, 15, 16, 17 Ocak.

- Erdoğdu, Seyhan (2006). “Sosyal Politikada Değişim ve Sosyal Güvenlik Reformu”. *Mülkiye*, C. XXX, Sayı: 252, 211- 236.
- Ermiş, Binay.Bilge (2008). “Bir Sosyal Destek Kaynağı Olarak Aile”, *V.Aile Şurası Aile Destek Hizmetleri Sempozyumu Bildirileri*, 05-07 Kasım 2008, Ankara: Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Y.No: 137.
- Ersöz, Halis Yunus (2004). *Sosyal Politika Perspektifinden Yerel Yönetimler. İngiltere, İsveç ve Türkiye Örneği*, İstanbul: Filiz Kitapevi.
- Göze, Ayferi (1976). *Sosyal Devlet Sistemi*. İstanbul: Fakülteler Matbaası.
- Gül, H. ve Sallan Gül, Songül (2007). “Sosyal Devletten Çalışma Refahına Geçişte Sosyal Haklar ve Yoksullar”, *Amme İdaresi Dergisi*, C.40, S.3, Eylül.
- Gümüş, Tarık (2010). *Sosyal Devlet Anlayışının Gelişimi ve Dönüşümü*, İstanbul: On İki Levha Yayınları.
- Gündoğan, Naci (2003). “Yoksullukla Mücadelede İstihdam Politikalarının Rolü ve Önemi”, *Yoksulluk Sempozyumu*, Ahmet Emre Bilgili ve İbrahim Altan (Ed.), Cilt 1, İstanbul: Deniz Feneri Yayınları.
- Gürel Birgül Ayman, *Sosyal Devlet ve Yerelleşme*, <http://www.yayed.org/uploads/yuklemeler/msy-2-2.pdf> erişim tarihi: 30.09.2016.
- Hacımahmutoğlu, Hande (2009). *Türkiye’deki Sosyal Yardım Sisteminin Değerlendirilmesi*. Sosyal Devlet Planlama Teşkilatı Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Haşlak, İrfan (2010). “John Rawls’un İki Adalet İlkesi Bağlamında Adalet ve Kalkınma Partisi’nin Sosyal Politika Anlayışı ve Uygulamaları”. *Afyon Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* , C. 12, Sayı: 1, 7-24.
- Kara, Uğur (2004). *Sosyal Devletin Yükseliş ve Düşüşü*.Ankara: Maki Basın Yayın, Ekim.
- Karakuş, Bülent, <http://www.toplumvesiyaset.com/yaziOku.php?id=1707>, erişim tarihi: 02.10.2016.
- Karpat, Deniz (2011). *Yaygın Gelişimsel Bozukluk Tanısı alan Çocukların Ebeveynlerinin Yaşadığı Yas Tepkilerinin, Evlilik Uyumlarının ve Sosyal*

Destek Algularının İncelenmesi. Yüksek lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi.

Kitapçı, İsmail (2007). *Sosyal Devlet Işığında Türk Sosyal Güvenlik Sisteminin Sorunları ve Reform Arayışları*. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi.

Koray, Meryem ve Çelik, Aziz (2015). *Himmet, Futrat, Piyasa*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Koray, Meryem (2008). *Sosyal Politika*. İstanbul: İmge Kitap Evi.

Metin, Onur (2011). “Sosyal Politika Açısından AK Parti Dönemi: Sosyal Yardım Alanında Yaşananlar”. *Çalışma ve Toplum*, 2011/1.

OECD Stat, http://stats.oecd.org/Index.aspx?datasetcode=SOCX_AGG#, erişim tarihi: 02.10.2016.

Ölmez, Tuba Olcay (2007). *Sosyal Yardım Sistemi İçerisinde Yerel Yönetimlerin Yeri*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi,

ÖRS, Feri. ve ÖRS, Mehmet Şakir (2008). *Yerelge Toplumsal Belediyecilik*, İzmir: Etki Matbaacılık.

Özdemir, Süleyman (2007). *Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti*, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayını.

Özdemir, İsmail Mansur (2008). *Küreselleşme Sürecinde Türkiye’de Sosyal Devlet ve Sosyal Hizmetler*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi.

Sallan Gül, Songül (2006). *Sosyal Devlet Bitti Yaşasın Piyasa! Yeni Liberalizm ve Muhafazakarlık Kışkırtıcılığında Refah Devleti*. Ankara: Ebabil Yayıncılık.

Seyyar, Ali (2002). *Sosyal Siyaset Terimleri: (ansiklopedik sözlük)*. İstanbul: Beta Basım Yayım.

Sosyal Politika Nedir?, <http://www.sosyalsiyaset.net/documents/ss.htm>, erişim tarihi: 02.10.2016.

Sönmezay, Hamide (2010). *Lise Öğrencilerinde Zorbalığın İletişim Becerileri ve Algılanan Sosyal Destek İle İlişkisinin İncelenmesi*. Yüksek lisans Tezi, Ankara Üniversitesi.

Sözer, Ali Nazım (1994). *Türkiye’de Sosyal Hukuk*. Ankara: Kamu-İş Yayını.

Şeker, Aziz “21. Yüzyılda Sosyal Adalet arayışında Sosyal Hizmet, Dünya’da Sosyal Hizmetin Tarihsel Gelişimi”.

<http://www.sosyalhizmetuzmani.org/21yyshm.htm> erişim tarihi: 03.10. 2016

Şenkal, Abdülkadir (2005). *Küreselleşme Çağında Sosyal Politika*. İstanbul: Alfa Yayınları.

Şentop, Mustafa. (2006). “Anayasa ve Sosyal Devlet”, *Sosyal Politikalar Dergisi*.

Şenyapılı, Önder (1981). *Toplum ve İletişim*, Ankara: Turhan Kitapevi.

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2014

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2015.

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2016.

Talas, Cahit (1983). *Sosyal Ekonomi (İşçilerin Geliri, İşsizlik, İşçi ve İşveren İlişkileri. Sosyal Güvenlik, Yönetime Katılma)*, Ankara: S Yayını, No:5.

TOKİ Konut Üretim Raporu,

<http://www.toki.gov.tr/AppResources/UserFiles/files/FaaliyetOzeti/ozet.pdf>,

erişim tarihi: 27.10.2016.

Tonguç, Ayşe Hacer ve Akşener, Ayşe (2008) “Aile Destek Hizmetleri Yerel Yönetimlerin Rolü ve AKDEM Örneği”, *V.Aile Şurası Aile Destek Hizmetleri Sempozyum Bildirileri*. 05-07 Kasım 2008, Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Y.No: 137, Ankara.

Yılmaz, Sibel (2006). *Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Yoksullukla Savaşım Politikaları İçindeki Yeri (Eskişehir Örneği)*.Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi.

Hükümet

Programı,

<https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:qaeYAq1WgwAJ:https://www.akparti.org.tr/upload/documents/58inci-hukumet-programi.pdf+&cd=1&hl=tr&ct=clnk&gl=tr>, erişim tarihi: 04.10.2016.

Hükümet Programı, <https://www.akparti.org.tr/upload/documents/60inci-hukumet-programi.pdf>, erişim tarihi: 04.10.2016.

İnci Hükümet Programı,
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/07/20110717-1.htm>, erişim tarihi:
04.10.2016.

Hükümet Programı,
www.akparti.org.tr/upload/documents/62nciHukumetProgrami.pdf, erişim tarihi:
04.10.2016.

Hükümet Programı, <http://www.akparti.org.tr/site/haberler/64.-hukumet-programi/80720#1>, erişim tarihi: 04.06.2016.

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Antakya>

